

**Biurow Światowego Geoparku UNESCO
Kraina Wygasłych Wulkanów**

Dobków 66, 59-540 Świerzawa, tel: +48 75 617 14 68
www.gorykaczawskie.pl, e-mail: geopark@kaczawskie.pl

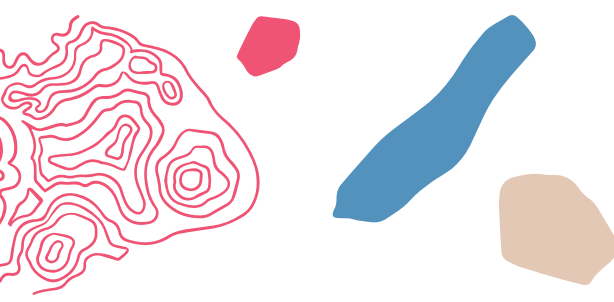
Centrum Nauk o Ziemi Sudecka Zagroda Edukacyjna

Dobków 66, 59-540 Świerzawa, tel: + 48 75 617 14 68
www.sudeckazagroda.pl, e-mail: kontakt@sudeckazagroda.pl

Stowarzyszenie

„Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie”

Mściwojów 54, 59-407 Mściwojów
tel: +48 76 872 87 18, +48 609 538 810
www.lgd.partnerstwokaczawskie.pl
e-mail: lgd.kaczawskie@gmail.com

Tekst i fotografie:

Archiwa partnerów Światowego Geoparku UNESCO
Kraina Wygasłych Wulkanów oraz Stowarzyszenia Kaczawskiego

Wydawca:

Wydawnictwo Turystyczne PLAN
58-500 Jelenia Góra, ul. Słowackiego 14, tel. 75 75 260 77
biuro@wydawnictwoplan.pl, www.WydawnictwoPlan.pl

Wydanie I 2026 ISBN
Wszelkie prawa zastrzeżone

Światowy Geopark UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów

Poznaj 500 mln lat historii Ziemi

Zadanie publiczne pn. "Zrób sobie dzień w Geoparku Kraina Wygasłych Wulkanów – turystyka oparta na współpracy i zrównoważonym rozwoju!" dofinansowano ze środków Ministerstwa Sportu i Turystyki zgodnie z zawartą umową nr 2025/0042/4923/UDOT/DT/BP/JKK z dnia 18.06.2025 r.

Światowe Geoparki UNESCO

Światowe Geoparki UNESCO to spójne obszary geograficzne o wyjątkowych walorach geologicznych, zarządzane zgodnie z holistyczną koncepcją ochrony, edukacji i zrównoważonego rozwoju. Wykorzystują one swoje dziedzictwo geologiczne oraz związane z nim dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe do działań zwiększających świadomość i zrozumienie kluczowych wyzwań współczesnego świata: zmian klimatu, ograniczania skutków klęsk żywiołowych oraz ochrony środowiska.

Światowe Geoparki UNESCO dają mieszkańcom poczucie dumy ze swojego regionu i wzmacniają ich identyfikację z obszarem. Inspirują do tworzenia innowacyjnych lokalnych przedsiębiorstw (nowe miejsca pracy) zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju. Są przykładem dla innych jak można poprawiać jakość życia w oparciu o zasoby regionu bez ingerencji w środowisko.

Nowe źródła przychodów generowane poprzez zrównoważoną geoturystykę przyczyniają się do rozwoju gospodarczego regionu, wpływając jednocześnie na ochronę zasobów geologicznych, przyrodniczych i kulturowych.

Światowy Geopark UNESCO
Muskauer Faltenbogen / Łuk Mużakowa

Światowy Geopark
UNESCO Kraina
Wygastłych Wulkanów

Światowy Geopark UNESCO
Geopark Świętokrzyski

Światowy Geopark UNESCO to nie tylko współpraca z lokalną społecznością, zamieszkującą dany obszar, ale także współpraca z innymi Światowymi Geoparkami UNESCO za pośrednictwem Światowej Sieci Geoparków (GGN) i regionalnych sieci Światowych Geoparków UNESCO, w celu uczenia się od siebie nawzajem. Członkostwo w GGN jest obowiązkowe dla Geoparków UNESCO.

Światowy Geopark UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów

Geopark Kraina Wygasłych Wulkanów o powierzchni 1290 km² znajduje się w granicach administracyjnych 14 gmin: Bolków, Legnickie Pole, Jeżów Sudecki, Jawor, Mściwojów, Paszowice, Piłgrzymka, Ruja, Świerzawa, Wądroże Wielkie, Wojcieszów, Zagrodno, Złotoryja Gmina Miejska, Złotoryja Gmina Wiejska i obejmuje geograficznie Góry i Pogórze Kaczawskie oraz nieznaną część Niziny Śląsko-łużyckiej na Dolnym Śląsku. Sudety i Przedgórze Sudeckie od lat fascynują geologów swoją budową geologiczną, a to, co wyróżnia nasz Geopark to ślady trzech okresów wulkanizmu wskazujących na burzliwą historię całego obszaru: od najstarszego wulkanizmu podmorskiego związanego z rozpadem kontynentu i tworzeniem się nowego oceanu, przez kontynentalne pokrywy wulkaniczne związane z procesem fałdowania Sudetów, po najmłodsze, będące skutkiem tworzenia się pasma alpejskiego. Efektem tych zjawisk wulkanicznych są lawy poduszkowe, na których stoi zamek w Bolkowie, pokrywy melafirów i ryolitów najbardziej znane z przepięknych agatów znajdujących się w światowych kolekcjach mineralogicznych i wreszcie dumna i wyniosła Ostrzyca.

Różnorodność skał i ukształtowanie powierzchni sprawiły, że Geopark jest siedliskiem wyjątkowych i chronionych gatunków zwierząt i roślin. W wilgotnych wąwozach można spotkać salamandrę plamistą, w jaskiniach nietoperze, a w buczynach wyjątkowe storczyki.

Odkrycie cennych złóż złota, miedzi oraz dostępność surowców skalnych spowodowało wczesne – bo już w XI–XII wieku – osadnictwo. Zamki, szubienice, krzyże pokutne, stare sztolnie i kościoły przyciągają pasjonatów historii z całego świata.

Centrum Nauk o Ziemi Sudecka Zagroda Edukacyjna

To miejsce, w którym wiedza i umiejętności przekazywane są w sposób interaktywny, dynamiczny, oparty na modelach, wizualizacjach cyfrowych oraz samodzielnie przeprowadzanych doświadczeniach. Sudecka Zagroda Edukacyjna w Dobkowie jest sercem Światowego Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów. Znajduje się tam Biuro Geoparku, punkt informacji turystycznej oraz biblioteka regionalna. Jest to również miejsce wydawania medali młodym uczestnikom naszego programu

Centrum Nauk o Ziemi Sudecka Zagroda Edukacyjna w Dobkowie

Platforma symulująca trzęsienie ziemi w Sudeckiej Zagrodzie Edukacyjnej

Paszport Odkrywcy, który w zwartej formie oferuje różne sposoby spędzania czasu w Krainie Wygasłych Wulkanów – od zwiedzania geopunktów, dawnych wulkanów i zabytków historii, po różnego rodzaju warsztaty, aktywności na świeżym powietrzu, klimatyczne noclegi i restauracje z lokalnymi przysmakami.

Szczegółowe informacje są dostępne na stronach:
www.sudeckazagroda.pl i www.gorykaczawskie.pl

Centrum Produktu Lokalnego „LAWA” – Lokalne Atrakcje W Akcji

Centrum powstało w 2024 r. w starej stodole, w kompleksie Sudeckiej Zagrody Edukacyjnej w Dobkowie, w ramach projektów z Inicjatywy Leader zrealizowanych przez Stowarzyszenie „Lokalna Grupa Działania Partnerstwo Kaczawskie”. Znajduje się tu stała ekspozycja produktów lokalnych – rękodzieła i wyrobów spożywczych z Krainy Wygasłych Wulkanów. Centrum LAWa posiada również przestrzeń do organizacji czasowych wystaw oraz innych wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i integracyjnych.

Centrum Produktu Lokalnego „LAWA”

Zamek Bolków

Zamek Świny

Dziedzictwo niematerialne

Bolków to również żywe dziedzictwo – legendy o rycerzach, duchach zamkowych, ludowe przysłówki oraz odradzające się tradycyjne rzemiosła: kowalstwo, pszczelarstwo i zielarstwo.

W cieniu buczyny

Rezerваты, pomniki przyrody, cenne siedliska

Gmina Bolków to nie tylko zabytki i historia, ale również niezwykła przyroda. Mnogość różnorodnych siedlisk: buczyny storczykowe, mury kserotermiczne z bogatymi populacjami storczyków i goryczek, łęgi, grądy i buczyny sudeckie sprawiają, że Gmina Bolków jest jedną z najcenniejszych przyrodniczo gmin Geoparku. Na terenie gminy znajdują się trzy pomniki przyrody: kasztanowiec Bolko, dąb szypułkowy Zbyszek w Bolkowie oraz Lipowiak z Krainy Wygasłych Wulkanów – również dąb szypułkowy we wsi Lipa. Jedynym w gminie rezerwat przyrody Buki Sudeckie, położony między Nowymi Rochowicami a Lipą, chroni żyzną buczynę sudecką z bogatym runem, m.in. konwalią majową, kopytnikiem pospolitym, marzanką wonną, zawilcem gajowym i żywcem dziewięciolistnym. Ponadto występują w nim różne gatunki

Wąwóz Lipa

storczyków: buławnik mieczolistny i kruszczyk szerokolistny. W południowej części rezerwatu w runie dominuje czosnek niedźwiedzi.

Trasy turystyczne i rowerowe

Na miłośników aktywnego wypoczynku czekają lokalne szlaki turystyczne i miejsca rekreacyjne. Baza Turystyczna w Mysłowie stanowi punkt wypadowy z miejscem odpoczynku, tablicami oraz infrastrukturą dla turystów. Popularnością cieszą się: Szlak Starej Góry (7,4 km), Szlak Wapienników (4,5 km) oraz Szlak Lubrzy (7,8 km) prowadzący na szczyt o wysokości 666 m. Nie można pominąć „Józkowej Góry” w Nowych Rochowicach z pięknym widokiem na Góry Sowie i Wałbrzyskie, a także Starego Kamieniołomu z utworzoną ścieżką przyrodniczą.

Lokalne wydarzenia

Gmina Bolków tętni też życiem kulturalnym – przez cały rok odbywają się tu wydarzenia, które łączą tradycję z nowoczesnością: Festiwal Castle Party, Moonlight Festival, Dni Bolkowa, Kryterium Kolarskie.

To miejsce z energią, pasją i otwartością na ludzi.

Buławnik mieczolistny

Baza turystyczna w Mysłowie to kompleks rekreacyjno-turystyczny z rowerowym pumptrackiem, tablicami turystycznymi, placem zabaw dla dzieci oraz trawistym, ogrodzonym boiskiem. Jest parking dla samochodów, z toaletą, oraz możliwość naładowania roweru elektrycznego czy telefonu. To idealne miejsce, żeby ruszyć w teren. Dotrzecie stąd między innymi do Radzimowic, na Józkową Górę, Karczmisko czy Żeleźniak.

Dziedzictwo niematerialne

Święty Marcin – patron miasta Jawora – Święty Marcin z Tours to postać, której życie i czyny od wieków inspirują ludzi do dobroci i wzajemnej pomocy. Urodzony w IV wieku w Sabarii (dzisiejsze Węgry), był żołnierzem armii rzymskiej, znanym ze współczucia i pokory. Legenda głosi, że podczas mroźnej zimy podzielił się swoim płaszczem z biedakiem. Nocą miał ujrzeć we śnie Chrystusa odzianego w tę samą połówkę płaszcza. Wydarzenie to odmieniło jego życie i stało się symbolem miłosierdzia, z którym dziś kojarzony jest jego kult.

Po opuszczeniu wojska Marcin został mnichem, a następnie biskupem Tours. Zasłynął z prostoty życia i troski o potrzebujących. Zmarł 11 listopada 397 roku, a dzień jego śmierci stał się świętem obchodzonym w całej Europie, również w Jaworze, którego jest patronem.

Lokalne przysmaki

Jaworski piernik ma dłuższą historię, niż mogłoby się wydawać! Jego tradycja sięga czasów wcześniejszych niż słynne pierniki toruńskie. W mieście zachowały się dawne formy piernikarskie, kunsztownie rzeźbione w drewnie, przedstawiające motywy religijne, herby i sceny rodzajowe. Pierniki z Jawora nie tylko smakowały wybornie, lecz także stanowiły małe dzieła sztuki. Dziś piernik jaworski powraca do łask jako regionalny przysmak i pamiątka z wizyty w mieście.

Kiełbasa jaworska, przysmak z Nysy Szalonej. Wśród lokalnych specjalności nie może zabraknąć kiełbasy jaworskiej, tradycyjnego wyrobu o wyjątkowym smaku i aromacie, przyrządzanego według starych receptur przekazywanych z pokolenia na pokolenie. Jej sekret tkwi w naturalnych przyprawach i wędzeniu na drewnie liściastym. To smak, który najlepiej oddaje charakter regionu: prosty, szczerzy i pełen tradycji.

Jaworski piernik

Piękno przyrody w krajobrazie miejskim

Rezerваты, pomniki przyrody, cenne siedliska

Pomnikowy dąb szypułkowy przy ul. Staromiejskiej o obwodzie ok. 400 cm i wysokości 20 metrów, rosnący niedaleko Rynku, stanowi żywy pomnik lokalnego dziedzictwa naturalnego.

Aleja dębowa to reprezentatywny układ ponad stu starych dębów, który wpisuje się w krajobraz miejski i nadaje przestrzeni wyjątkowy charakter.

Międzyrzęb dwukłapowy i cis pospolity przy ul. Cichej/Łukaszyńskiego: dwa rzadziej spotykane gatunki drzew, których imponujące rozmiary, międzyrzęb o obwodzie 350 cm i wysokości 18 m oraz cis o obwodzie 188 cm i wysokości ok. 10 m, wyróżniają się wśród zieleni miejskiej.

Turystyka

Turystyka w Jaworze opiera się na bogatej historii, ciekawych zabytkach i spokojnych, malowniczych okolicach. Miasto przyciąga zwiedzających słynnym Ewangelickim Kościołem Pokoju z listy światowego dziedzictwa UNESCO, rynkiem z zabytkowymi kamienicami, muzeum oraz zielonymi terenami idealnymi na spacer i krótkie wycieczki. W pobliżu znajdują się także trasę rowerowe i miejsca sprzyjające rekreacji na świeżym powietrzu.

Ewangelicki Kościół Pokoju w Jaworze

Lokalne wydarzenia

Jaworska Pajda Chleba – wyścig dla kolarzy amatorów na dystansie 46,3 km i 65,3 km; maj.

Półmaraton Jaworski – licząca ponad 21 km malownicza trasa biegnąca od jaworskiego Rynku przez Piotrowice, Chełmiec, Myślino, Myślubórz; czerwiec.

Wegetariada – wydarzenie promujące zdrowy styl życia, ekologię i kuchnię roślinną. Łączą koncerty, warsztaty kulinarne, spotkania z aktywistami oraz strefę zdrowej żywności; lipiec.

Święto Chleba i Piernika – festiwal gromadzący piekarzy, cukierników i miłośników smaku i dobrej zabawy, zwieńczony koncertami gwiazd polskiej sceny muzycznej; ostatni weekend sierpnia.

Dzień Niepodległości, święto patrona miasta św. Marcina – patriotyczne świętowanie połączone z lokalną tradycją. Uroczysty marsz z flagą narodową, msza święta i poczęstunek świętomarciniakami. Podczas Gali Honorowego Obywatela Miasta Jawora wyróżniane są osoby szczególnie zasłużone dla miasta; 11 listopada.

» Zapraszamy do spaceru po Jaworze – szlakiem pomników przyrody można odkryć nie tylko estetyczne walory drzew, ale także poczuć więź z przyrodą i historią miasta. «

Święto Chleba i Piernika

Wieża Książęca w Siedlęcinie

Zabytkowe kościoły zachowane w Jeżowie Sudeckim, Dziwiszowie, Czernicy, Siedlęcinie i Chrośnicy – stanowią istotną część sakralnego dziedzictwa regionu.

Zabytki techniki: Zapory wodne i elektrownie z początku XX wieku na rzece Bóbr w Siedlęcinie i Wrzeszczynie – do dziś czynne i pełniące funkcję przeciwpowodziową.

Dziedzictwo niematerialne (legenda, tradycje)

Góra Szybowcowa (561 m n.p.m.) to legenda polskiego szybownictwa i jeden z najpiękniejszych punktów widokowych na Karkonosze. Dzięki wyjątkowym warunkom powietrznym szybowce osiągają tu wysokość nawet 10 000 metrów.

W XX wieku, po I wojnie światowej, lotnictwo rozwijało się dynamicznie, a potrzeba szkolenia nowych pilotów stawała się coraz bardziej palącą. Właśnie wtedy, w malowniczym Grunau – dzisiejszym Jeżowie Sudeckim – rozpoczęła się historia, która zmieniła oblicze europejskiego szybownictwa. Przez ostatnie 100 lat w Jeżowie Sudeckim wyszkolono setki pilotów szybowcowych. To tutaj uczono nie tylko techniki latańia, ale także myślenia w powietrzu – z odwagą, odpowiedzialnością i miłością do nieba.

Góra Szybowcowa

Turystyka z historią i widokiem na Karkonosze

Choć podstawą lokalnej gospodarki pozostaje rolnictwo, to dogodne warunki przyrodnicze i terenowe sprzyjają rozwojowi mieszkalnictwa, rekreacji i – przede wszystkim – turystyki. Tereny wokół Góry Szybowcowej, Wzgórz Dziwiszowskich i Łysej Góry są doskonałym zapleczem dla miłośników aktywnego wypoczynku, spacerów, jazdy na rowerze, sportów lotniczych oraz kontaktu z naturą.

Rezerваты, pomniki przyrody, cenne siedliska

Na terenie gminy znajduje się część Parku Krajobrazowego Doliny Bobru – 1797 hektarów chronionej przyrody i zachwycających krajobrazów. Urokliwe zakątki tworzą także naturalne zespoły leśne Gór Kaczawskich.

Trasy turystyczne i rowerowe

Gmina Jeżów Sudecki to miejsce, gdzie natura, historia i aktywny wypoczynek tworzą spójną całość. To idealna propozycja dla turystów ceniących ciszę, malownicze krajobrazy i bogate dziedzictwo kulturowe Dolnego Śląska.

Gościniec Perła Zachodu

Nieodłączną wizytówką gminy są sporty lotnicze. Góra Szybowcowa, od lat 20. XX wieku, słynie jako centrum szybownictwa i lotniarstwa. Panujące tu warunki pozwalają na osiąganie rekordowych wysokości i są idealne dla zdobywców prestiżowych odznak szybowcowych. Dziś jest to miejsce spotkań paralotniarzy, lotniarzy, modelarzy i entuzjastów lotnictwa z całej Europy.

Na przeciwnym wzgórzu w Dziwiszowie mieściła się kiedyś Miokrostacja Sportów Zimowych „Łysa Góra”, obecnie popularne miejsce z panoramą na Kotlinę Jeleniogórską.

! Na szczególne wyróżnienie zasługuje Perła Zachodu – klimatyczne schronisko z 1927 roku, położone malowniczo nad Jeziorem Modrym w Siedlęcinie. Otoczone lasami i stromymi skałami, z tarasem zawieszonym nad wodą – to jedno z najczęściej fotografowanych miejsc w regionie.

Gmina Legnickie Pole

Legnickie Pole – kamping

Legnickie Pole to gmina o głębokim znaczeniu dla historii Polski i Śląska. To tu w 1241 roku rozegrała się słynna bitwa pod Legnicą, podczas której wojska księcia Henryka II Pobożnego stawily czoła najazdowi mongolskiemu. Niestety, książę zginął w tej bitwie, a jego śmierć na zawsze wpisała się w historię regionu. W hołdzie poległym, księżna Anna, żona Henryka, pod

wpływem św. Jadwigi Śląskiej, ufundowała klasztor benedyktyński wraz z kościołem, który miał upamiętniać bohaterów i umacniać wiarę mieszkańców. Tradycja głosi, że w miejscu odnalezienia ciała księcia powstała pierwsza świątynia, będąca symbolem wiary i pamięci o poległych.

? W 2014 roku kościół w Legnickim Polu został podniesiony do godności bazyliki mniejszej, co podkreśla jego wyjątkowe znaczenie duchowe i artystyczne. Od lat jest miejscem pielgrzymek, kultu i turystyki, przyciągając miłośników sztuki, historii i wiary.

Gorączka złota

Gmina Legnickie Pole położona jest na bloku przedsudeckim. Na jej terenie znajdziemy jedno z najstarszych skał w Geoparku, które poprzecinane są drogocennymi żyłami, ale o tym za chwilę. Nie brakuje również śladów aktywności wulkanicznej, niektóre z okolicznych wzgórz stanowią zastygłe potoki lawy, które wylewały się na powierzchnię terenu w kenozoiku. Miejscami występują wzniesienia o młodszym rodowodzie, o wysokości względnej do 20 m. To moreny czołowe czy też kemy, które pozostawił po sobie skandynawski lądolód. Obszar ten częściowo przykrywają kenozoiczne skały osadowe różnego pochodzenia: piaski, żwiry, gliny, mułki. Są wśród nich piaski i żwiry złotoносne okolic Mikołajowic, które powstały z pokruszenia wcześniej wspomnianych żył.

Złoty Las

W XIV w. w okolicach Legnickiego Pola rozpoczęła się wielka akcja osadzenia kopaczy, którzy zajęli się rozpoznaniem tutejszego terenu i rozpoczęli prace górnicze związane z wydobywaniem złota. Płynąca w tym miejscu rzeka Wierzbak znana była ze swoich złotoносnych piasków. Na przestrzeni pięćdziesięciu lat w najbliższej okolicy powstało ponad tysiąc szybów wraz z infrastrukturą. O intensywności wydobycia tego cennego kruszcu najlepiej świadczy fakt, że w szczytowym

okresie rozwoju górnictwa kopalnie w okolicach Legnickiego Pola i Mikołajowic stały się głównym dostawcą złota dla mennicy księżęcej w Legnicy, która była w tym czasie jednym z najprężniej działających warsztatów mincerskich w Europie.

Mongolowie i benedyktyni

Zabytki architektury

Bazylika Mniejsza Podwyższenia Krzyża Św. i św. Jadwigi Śląskiej w Legnickim Polu. W latach 1723–1733 powstała barokowa perła architektury, zaprojektowana przez wybitnego czeskiego architekta Kiliana Ignacego Dienzenhofera. To właśnie on nadał kompleksowi charakterystyczny, dynamiczny kształt na planie dwóch elips, co czyni świątynię unikalną na skalę regionu. Fasada zdobiona jest rzeźbami świętych, a wewnątrz zachwyca freskami, rzeźbami i złoceniami, które tworzą niepowtarzalną atmosferę duchowego uniesienia.

Bazylika Mniejsza w Legnickim Polu

Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego i św. Jadwigi – główny obiekt kompleksu, z bogatą dekoracją rzeźbiarską i malarską. Wewnątrz znajdują się freski autorstwa Kosmy Damiana Asama, przedstawiające św. Jadwigę i księcia Henryka, oraz ołtarz główny z dziełem Franciszka de Backera, upamiętniający odnalezienie ciała księcia. **Organy z 1731 roku** – wykonane przez Adama Horacego Caspari-

Bazylika Mniejsza w Legnickim Polu

niego, stanowią nie tylko dzieło sztuki, ale i ważny element muzyki sakralnej. **Rzeźby i dekoracje** – liczne posęgi z piaskowca i drewna, autorstwa Karola Józefa Hiernlego, zdobiące ołtarze i wnętrze, dopełniają barokową harmonię. **Barokowy ogród i pawilon ogrodowy** – otaczająca zespół klasztorny, tworzą harmonijną przestrzeń sprzyjającą refleksji i modlitwie.

Muzeum Bitwy Legnickiej w Legnickim Polu jest to oddział Muzeum Miedzi w Legnicy, mieszczący się w gotyckim kościele pw. Świętej Trójcy i Najświętszej Marii Panny, wzniesionym na przełomie XIII i XIV wieku. Ekspozycja muzealna, zatytułowana „Spotkanie dwóch światów. Pamięć o bitwie pod Legnicą 1241”, prezentuje historię tego kluczowego wydarzenia w dziejach średniowiecznego Śląska i Polski. Centralnym punktem wystawy jest interaktywna makieta przedstawiająca pole bitwy, która umożliwia śledzenie przebiegu walk. Dodatkowo, zwiedzający mogą zobaczyć repliki uzbrojenia używanego przez rycerzy polskich i mongolskich, a także ryciny ilustrujące to historyczne wydarzenie. Muzeum stanowi ważny punkt na mapie Dolnego Śląska, łącząc historię z nowoczesną formą prezentacji, co czyni je atrakcyjnym miejscem zarówno dla pasjonatów historii, jak i dla turystów.

Muzeum Bitwy Legnickiej

Zielony azyl w pobliżu wielkiego miasta

Rezerwat przyrody Jezioro Koskowickie. Polodowcowe Jezioro Koskowickie ma powierzchnię 55 ha i maksymalną głębokość 2,8 m. Jezioro Koskowickie jest największym i najcenniejszym obiektem z roślinnością szwarową. Znajduje się tu największe naturalne trzcinowisko Śląska, zarazem jedyne trzcinowisko z pływającymi wyspami. Jezioro to jest siedliskiem wielu gatunków ryb, charakterystycznych dla wód stojących.

Turystyka

Camping 234 to idealna przestrzeń dla całej rodziny, która pragnie uciec od miejskiego zgiełku, nie rezygnując z wygód i udogodnień. Zanurz się w zieleni, oddychaj świeżym powietrzem i ciesz się chwilami spędzonymi w wyjątkowym otoczeniu.

Linowy Park Zabaw w Legnickim Polu to nowoczesna atrakcja rekreacyjna, która powstała w Lasku Baskalskim. Park składa się z jednej trasy o długości około 90–100 metrów, zawieszanej na wysokości około 2 metrów nad ziemią. Na trasie znajduje się 10 różnorodnych przeszkód, takich jak drabinki, kładki, tunel, linki czy szczydła, które rozweselają i angażują dzieci w aktywną zabawę. Na końcu trasy znajduje się zjeżdżalnia, która stanowi ekscytujące zakończenie przejšcia. Korzystanie z parku jest bezpłatne, a obiekt jest ogrodzony i monitorowany, co zapewnia bezpieczeństwo najmłodszych użytkowników. Dodatkowo, na terenie parku znajdują

się miejsca do grillowania oraz ławki, co sprzyja organizowaniu rodzinnych spotkań i integracji. Dzięki malowniczej lokalizacji, z parku rozciąga się piękny widok na Góry Kaczawskie, Śnieżkę i Legnicę. Park Linowy w Legnickim Polu to doskonałe miejsce na aktywne spędzenie czasu na świeżym powietrzu, rozwijanie sprawności fizycznej oraz integrację rodzinną w otoczeniu przyrody.

Odnazka Krajoznawcza „Legnickie Pole”. Została ustanowiona przez Oddział PTTK w Legnicy we współpracy z Urzędem Gminy Legnickie Pole. Jej celem jest popularyzacja historii, kultury i przyrody gminy poprzez aktywne zwiedzanie i poznawanie najcenniejszych miejsc regionu. Odnazka posiada pięć stopni: Popularne Legnickie

Pole, Srebrne Legnickie Pole, Złote Legnickie Pole, Miłośnik Legnickiego Pola oraz specjalny stopień tematyczny Bitwa pod Legnicą 1241. Aby zdobyć kolejne stopnie odznaki, należy odwiedzać wskazane obiekty zabytkowe i przyrodnicze, brać udział w wydarzeniach lokalnych oraz – na wyższych poziomach – podejmować aktywności twórcze i edukacyjne, takie jak publikacja artykułu czy organizacja wydarzeń.

Projekt Legnickie Pole 1241

Legnickie Pole 1241 to cykliczne wydarzenie plenerowe, na które składa się wiele atrakcji skoncentrowanych wokół inscenizacji historycznej. Pokazy rekonstruktorów obrazują przebieg bitwy, która rozegrała się blisko 800 lat temu pod Legnicą. Widowisko gromadzi ponad 300 rekonstruktorów odtwarzających XIII-wieczne rycerstwo zachodnioeuropejskie oraz wojowników mongolskich. Bataalia rozegrała się 9 kwietnia 1241 roku na legnickich polach i przeszła do historii Polski jako jedno z bardziej istotnych i eksponowanych wydarzeń. Inszenizacja nie służy jedynie ukazaniu scen batalistycznych rodem z 1241 roku. Jest to zdecydowanie szerszy projekt przedstawiający kulturę materialną i dziedzictwo zarówno mongolskich koczowników, jak i rycerstwa zachodniego. Podczas spotkania prezentowane są jurty oraz ich wyposażenie, stroje i uzbrojenie, tradycje, rzemiosło, dawne tańce, a także muzyka komponowana na instrumentach będących wiernymi kopiami dawnych. Jest to zatem atrakcyjna i wielowymiarowa propozycja turystyczna dla całej rodziny. Wartość dodaną stanowi fakt, iż inszenizacja i przygotowanie rekonstruktorów sprostają potrzebom nawet wymagających oczu specjalistów oraz naukowców. Wydarzenie ma bowiem charakter edukacyjny i zapewnia najwyższe standardy rzetelności odtwórstwa i narracji historycznej. Wydarzenie jest od lat utożsamiane z miejscowością Legnickie Pole. Oprócz narracji historyków niewątpliwie istotny wpływ na taki stan rzeczy mają kolejne edycje inscenizacji historycznych, będących jednym z ciekawszych i przejšniej rozwijających się tego typu wydarzeń na Dolnym Śląsku, a także w Polsce. Przygotowania i realizacja zrzesa organizacji pozarządowe, instytucje kultury, jednostkę samorządu terytorialnego oraz bractwa rycerskie, rekonstruktorów i entuzjastów historii, wykraczając poza granice kraju. Wydarzenie pozwala odbiorcom przeniknąć do świata i zdarzeń dawno minionych, a przez to ułatwia ich odbiór. Impreza odbywa się cyklicznie raz w roku końcem maja lub początkiem czerwca.

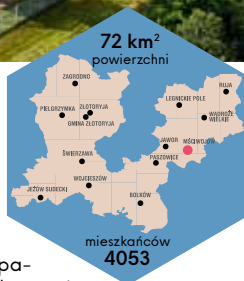
Gmina Legnickie Pole to nie tylko miejsce o bogatej historii i wyjątkowych zabytkach, ale również przestrzeń tętniąca życiem kulturalnym.

Co roku odbywa się tu szereg wydarzeń, które przyciągają mieszkańców i turystów z całego regionu. To właśnie podczas nich historia łączy się z nowoczesnością, a lokalna społeczność prezentuje swoje dziedzictwo, pasję i talenty. Odwiedzając Gminę Legnickie Pole możecie wziąć udział m.in. w: bitwie DJ'ów, dożynkach gminnych, Międzynarodowym Festiwalu Folklorystycznym „Świat pod Kyczerą”, Biegu na Legnickich Polach, Marszu Henryka II Pobożnego, Jarmarku Świętego Bartłomieja, Spotkaniu z Pasją – Plener Artystyczny, Legnickie Pole 1241 czy Jarmarku Bożonarodzeniowym.

» Dźwięk mieczy podczas corocznej inscenizacji Bitwy pod Legnicą przypomina trudy naszych przodków «

! Legnickie Pole, dzięki swojemu położeniu i rozwijającej się infrastrukturze turystycznej, jest początkiem Krainy Wygastanych Wulkanów – jednego z najciekawszych geologicznie i krajobrazowo obszarów Dolnego Śląska. To właśnie tutaj rozpoczyna się szlak prowadzący przez unikatowe formacje wulkaniczne, malownicze pagórki i punkty widokowe Pogórza Kaczawskiego, objęty inicjatywą Światowego Geoparku UNESCO.

Gmina Mściwojów to malownicza, rolnicza gmina położona w sercu Pogórza Kaczawskiego, między Jaworem a Złotoryją. Jej krajobraz tworzą łagodne wzgórza, doliny potoków i rozległe pola uprawne. Centralnym punktem gminy jest Zbiornik Mściwojów – popularne miejsce wypoczynku i rekreacji, otoczone ścieżkami spacerowymi i rowerowymi. To także teren o bogatej historii i żywych tradycjach, idealny dla turystów szukających spokoju, kontaktu z naturą i lokalnego kolorytu Dolnego Śląska.

Mściwojów – krajobraz stworzony przez lód, ogień i wodę

Krajobraz gminy Mściwojów jest efektem procesów plejstocenyckich zlodowaceń. W okolicach samego Mściwojowa znajduje się krawędź wysoczyzny zbudowanej z utworów lodowcowych i wodnolodowcowych, która jest formą wyrzeźbioną przez lądolód i późniejszą erozję doliny Wierzbaka. Pokrywy glin, piasków i żwirów sięgają tu nawet 30 metrów. W podłożu Gminy Mściwojów zalegają starsze skały jednostki geologicznej zwanej blokiem przedsudeckim, a lokalnie, w zachodniej części, występują granitoidy masywu Strzegom-Sobótka. Z wieży widokowej w Mściwojowie i okolic rozciąga się przepiękny widok na Góry i Pogórze Kaczawskie, zbudowane częściowo ze skał wulkanicznych pochodzących z aż trzech okresów geologicznych. To połączenie polodowcowej rzeźby i wulkanicznych wzgórz nadaje gminie malowniczy i charakterystyczny krajobraz.

Historia zapisana w murach i tradycjach

Zabytki architektury

Renesansowy dwór rodziny Nostitz (ruiny) w Mściwojowie – dwór wzniesio-

? Manuskrypt „De revolutionibus orbium coelestium”, czyli „O obrotach ciał niebieskich” Mikołaja Kopernika był przez pewien czas przechowywany w pałacu w Luboradzu. Trafił tam wraz z księgozbiorem Otto von Nostitza – starosty świdnicko-jaworskiego i właściciela dóbr luboradzkich, który nabył rękopis najprawdopodobniej w trakcie wojny trzydziestoletniej. Wcześniej manuskrypt figurował w jego bibliotece w Jaworze pod sygnaturą MSe 21. Dzięki temu epizodowi Luboradz stał się jednym z przystanków w niezwyklej wędrowce jednego z najważniejszych dzieł w historii nauki.

ny około 1550 r., przebudowany w XIX w. Po pożarze w 1953 r. pozostały ruiny z profilowanymi opaskami okiennymi oraz fragmenty piwnic. Obecnie teren dawnego dworu jest częścią parku rezydencjonalnego z pozostałościami zabudowy pałacowej.

Pawilon na wyspie (w stawie parkowym) – w stawie w centrum założenia parkowego usytuowano małą wyspę z pawilonem arka-dowym, dostępną przez wodę – dawniej element ogrodu barokowo-renesansowego.

Kościół pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Mściwojowie – jednonawowy kościół barokowy, z wieżą w osi budynku. Wnętrze zdobią rzeźby, malowidła oraz barokowa ambona. W kościele znajdują się także wizerunki z początku XX wieku oraz figura Matki Bożej Bolesnej związana z lokalną legendą.

Kościół pw. św. Jadwigi w Targoszynie

Zespół pałacowo-parkowy w Targoszynie – w Targoszynie zachował się neorenesansowy pałac rodu von Richthofen oraz park krajobrazowy z cennymi drzewami (dęby, platany, graby, klony).

Kościół filialny pw. Zsłubin Najświętszej Maryi Panny w Luboradzu – obiekt z XVI wieku, z przebudowaniami w XVIII / XIX w., z gotyckimi i renesansowymi elementami architektonicznymi oraz starymi epitafiami.

Inne ciekawe elementy lokalne: w ewidencji zabytków wymieniane są oszarniarz na cmentarzu przykościelnym, relikty łtoczni win na Winnej Górze oraz zabudowania dawnego zespołu dworsko-ogrodowego (folwark, obory, budynki gospodarcze).

Pawilon na wyspie

Pałac w Luboradzu

Dziedzictwo niematerialne

Legenda o figurze Matki Bożej Bolesnej – w kościele parafialnym znajduje się figura Maryi Bolesnej, która ma znaczenie kultowe i związane jest z przekazywaną przez mieszkańców opowieścią o cudownym działaniu.

Mściwojów – natura, która zaprasza

Park rezydencjonalny w Mściwojowie, zawiera elementy zieleni zabytkowej – stary drzewostan (dęby, platany, graby).

W Targoszynie stary park pałacowy zawiera cenne drzewa pomnikowe, m.in. ogromne okazy platana, dębu i innych gatunków liściastych.

Siedliska przyrodnicze w dolinie rzeki Wierzbiak i nad brzegami zbiornika sprzyjają ptactwu wodno-błotnemu dzięki systemowi samoczyszczania przez przegrody biologiczne i roślinność szuwarową.

Turystyka

Obszar zbiornika wykorzystuje się do rekreacji, organizacji pikników i sezonowych spotkań mieszkańców i turystów. W jego okolicy odbywają się imprezy lokalne, spotkania społeczności i wydarzenia kulturalne, często związane z naturą i krajobrazem.

Wokół zbiornika poprowadzono ścieżkę spacerowo-rowerową, która oferuje możliwość obserwacji przyrody i panoramy terenu.

! Trasa wokół Zbiornika w Mściwojowie (długość ok. 4 km) – łatwa i widokowa pętla wokół zbiornika z miejscami odpoczynku i tablicami edukacyjnymi. Idealna dla rodzin, spacerowiczów i obserwatorów przyrody.

Wieża widokowa (25 m wysokości, 5 tarasów, najwyższy na 21 m) stanowi punkt docelowy krótkiego spaceru z fragmentów utwardzonych ścieżek. Z wieży można zobaczyć panoramę m.in. Gór Kaczawskich, Pogórza, a przy dobrej pogodzie także masywy górskie w oddali.

Spacer edukacyjno-historyczny długości ok. 10 km przebiegający przez Mściwojów, Targoszyń i Luboradz – łączy elementy przyrodnicze i historyczne regionu.

Lokalne wydarzenia

Dożynki Gminne – Święto Plonów i Pożegnanie Wakacji – w sierpniu gmina Mściwojów organizuje Dożynki Gminne połączone z Pożegnaniem Wakacji. Mieszkańcy uczestniczą w uroczystej mszy, prezentują wieńce dożynkowe i biorą udział w korowodzie dożynkowym. Program obejmuje koncerty, występy zespołów ludowych, konkursy na najpiękniejsze wieńce i dekoracje oraz atrakcje dla dzieci i dorosłych, a całość wzbogacają stoiska z tradycyjnymi potrawami.

Mściwojowskie „Janki-Wianki” – co roku w parku w Mściwojowie odbywa się festyn Nocy Świętojańskiej, podczas którego mieszkańcy plecą wianki i puszczają je na wodę zgodnie ze słowiańską tradycją. Uczestnicy biorą udział w konkursach, warsztatach rękodzielniczych i animacjach dla dzieci. Imprezę uzupełniają: stoisko Koła Gospodyń Wiejskich w Mściwojowie z lokalnym jadalnym, poszukiwanie kwiatu paproci oraz muzyka na żywo, a jej celem jest integracja społeczności i celebrowanie folkloru regionu.

Tower Festival w Mściwojowie – latem przy wieży widokowej w Mściwojowie odbywa się muzyczne wydarzenie Tower Festival, które przyciąga miłośników dobrej muzyki i dobrej zabawy. Wydarzenie organizowane jest przy Wieży Widokowej przy Zbiorniku Wodnym i skupia się na energetycznych rytmach serwowanych przez znanych DJ-ów oraz lokalnych artystów. Festiwal oferuje długą noc pełną muzyki, tańca i świetnej atmosfery. Wstęp na imprezę jest bezpłatny, co sprzyja integracji mieszkańców i odwiedzających. Tower Festival promuje aktywne spędzanie czasu w okolicy malowniczego zbiornika i Wieży Widokowej oraz tworzy okazję do poznania letnich tradycji kulturalnych gminy Mściwojów.

Wieża widokowa

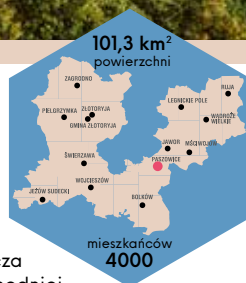
» Zanurzam się tu w ciszy i historii – Mściwojów to miejsce, gdzie przeszłość i natura rozmawiają ze sobą. «
— Mieszkaniec

Strefa wypoczynkowa nad Zbiornikiem Wodnym w Mściwojowie

Wieża widokowa na Radogoście

Gmina Paszowice znajduje się na Równinie Jaworskiej. W jej skład wchodzi dwanaście sołectw: Bolkowice, Grobla, Jakuszowa (z przysiółkiem Siedmica), Kwietniki, Kłonice, Myślibórz, Nowa Wieś Wielka (z przysiółkiem Nowa Wieś Mała), Paszowice, Pogwizdów, Sokola, Wiadrów i Zębowice. Gmina ma charakter rolniczy, ale zwłaszcza w części południowej i północno – zachodniej znajdują się spore kompleksy leśne. Prawie 90% tych terenów zajmują lasy mieszane, wzdłuż rzek niewielkie potacie lasów wilgotnych i łąkowych, zaś najmniejszą część stanowią olsy.

Na poduszkach... lawowych

Nigdzie indziej nie znajdziecie tak wielu pozostałości po najstarszym – staropaleozoicznym podmorskim wulkanizmie bazaltowym. Na zboczach „wąwozów”: Myśliborski, Siedmicki, Nad Groblą, Nowowiejski i Lipa odstaniają się tzw. lawy poduszkowe. Czyli lawa, która zastygła na dnie pradawnego oceanu, tworząc wydłużone formy o bochenkowatym kształcie.

Małe Organy Myśliborskie

W Gminie Paszowice nie brakuje też śladów pozostałych okresów wulkanicznych. Na Popielowej moście dotkną skałek, które zbudowane są z kwaśnej riolitowej lawy wieku permskiego. Z kolei dawny kamieniołom na Rataju odkryje przed nami niezwykle skalny wachlarz, składający się z bazaltowych słupów, czyli tzw. Małe Organy Myśliborskie. Jest to przykład prostej, jednofazowej erupcji wulkanicznej sprzed 20-30 milionów lat. To jedno z najlepszych przykładów ciosu termicznego w bazalcie na całym Pogórzu Kaczawskim.

Bazaltowa Góra

» W Paszowicach żyje się spokojnie — tu każdy dzień zaczyna się pięknym widokiem, a kończy rozmową z sąsiadem. Czego chcieć więcej? «

Kościół i wieże widokowe

Zabytki architektury

Kościół Cmentarny Świętej Trójcy – rzymskokatolicki kościół parafialny należący do parafii pod tym samym wezwaniem, wzniesiony przez protestantów w 1784 roku, przebudowany w 1910 roku i restaurowany w latach 1970 – 1976.

Kościół pw. Podwyższenia Krzyża w Pogwizdowie – wczesnogoetycki kościół powstał prawdopodobnie w pierwszej połowie XIII wieku. Jest to budowla kamienna, orientowana, z prezbiterium zwróconym ku wschodowi, kaplicą ku południowi i wieżą wznoszącą się od zachodu nad nawą. Do kościoła prowadzą dwa gotyckie portale z początku XIV wieku, jeden do nawy, drugi do kaplicy. Wyposażenie stanowią płyty nagrobne z piaskowca i epitafia dawnych właścicieli wewnątrz i na zewnątrz kościoła (rodziny von Schindel, Zettritz). W połowie XVI wieku kościół został przejęty przez protestantów, oddany katolikom w roku 1654. Pod koniec lat 90. XX wieku w kościele odkryto malowidła ściennie.

Wieża widokowa na wzniesieniu Bazaltowa Góra – zbudowana została w 1906 r. na rzucie koła z kamienia bazaltowego. Obramienia okienne i drzwiowe wykonane z cegły klinkierowej. Dolne kondygnacje od tarasu widokowego oddziela kamienny gzyms, wsparty na kamiennych kroksztynach. Wnętrze wieży w całości wypełnione krętymi, granitowymi schodami, na jednym ze stopni widnieje data 1906 i inicjały: WL.

Zabytkowa wieża Radogost – Radogost to bazaltowe wzgórze (397 m n.p.m.) na terenie malowniczego Pogórza Kaczawskiego, w pasmie Chełmów, ponad wsią Kłonice. Na jego wierzchołku wznosi się zabytkowa wieża widokowa Radogost. Wierzchołek tej góry to doskonałe miejsce, żeby zobaczyć panoramę na Góry Kaczawskie, majestatyczne Karkonosze oraz rozległą Nizinę Dolnośląską.

? W okolicy miejscowości Kwietniki można znaleźć fragmenty dolnopermskich skał wulkanicznych. Wśród nich natknąć się można na agaty oraz ametysty. Te ostatnie często występują w formie naprzemianległych warstw ametystu i kwarcu białego, oddzielonych czerwonym jaspisem. Wielkość pojedynczych kryształów dochodzi do kilku cm.

Dziedzictwo niematerialne (legends, tradycje)

Pierwsze wzmianki o Paszowicach pojawiają się pod koniec XIII wieku pod nazwą Paschowicz. W Księdze fundacyjnej biskupstwa wrocławskiego występuje też nazwa Passowitz. Wedle jednej z teorii nazwa ta ma swoje korzenie w imieniu potencjalnego założyciela – „Paszko” (co może oznaczać „wieś –” lub „osada Paszka”). Inna teoria sugeruje, że nazwa pochodzi od paszy – pokarmu dla zwierząt.

Układ przestrzenny obszaru zachował się od średniowiecza, co świadczy o ciągłym użytkowaniu ziemi oraz rozwoju przez całe wieki.

Kraina „wąwozów”

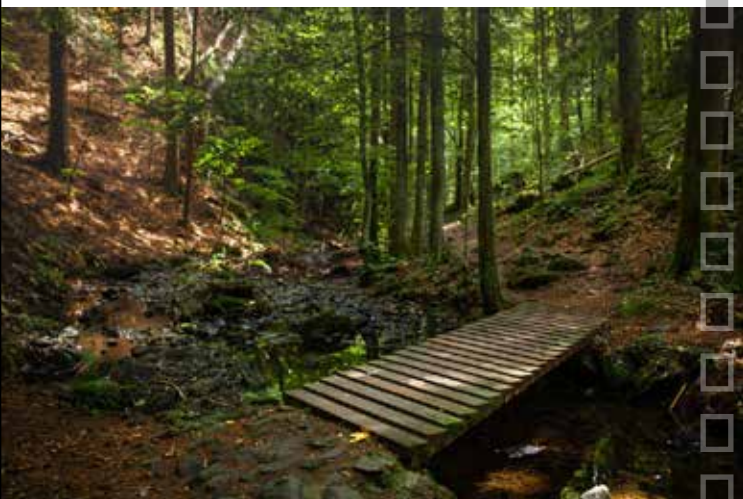
Rezerваты, pomniki przyrody, cenne siedliska

Na terenie gminy usytuowanych jest 5 rezerwatów przyrody:

Rezerwat „Wąwóz” Lipa – leśny rezerwat przyrody utworzony 12 listopada 1996 roku, obecnie ma powierzchnię 101 hektarów. Jego celem jest zachowanie naturalnych krajobrazów oraz zbiorowisk roślin naskalnych i pomnikowych głązów narzutowych.

Rezerwat „Wąwóz” Siedmicki – florystyczny rezerwat przyrody położony na Pogórzu Kaczawskim nad rzeką Młynówka, w całości położony w obszarze Natura 2000 Góry i Pogórze Kaczawskie. Obecnie rozmiar rezerwatu określa się na 68,761 hektarów.

Rezerwat „Wąwóz” Myśluborski koło Jawora – zalesiona dolina o powierzchni 9,72 hektara położona na Pogórzu Kaczawskim nad

Wąwóz Myśluborski

potokiem Jawornik. Rezerwat utworzono głównie dla ochrony jedynej na Dolnym Śląsku stanowiska bardzo rzadkiej, chronionej paproci, jęczynika zwyczajnego, występującego na skałach zieleńcowych oraz otaczającego go naturalnego lasu mieszanego grądowego i innych rzadkich roślin: paprotnika kolczystego, jemioly jodłowej oraz śledziennicy naprzeciwlistnej. W rezerwacie występują też m.in.: wawrzynek wilczczyko, przylaszcza pospolita, lepiężnik, pierwiosnka wyniosła, rojnik górski. W czystych wodach potoku występuje ciekawy glon hildenbrandia rzeczna.

Rezerwat nad Groblą

Dolina została na całej długości wycięta w podłożu zbudowanym ze skał zieleńcowych, które są zmienionymi podmorskimi lawami bazaltowymi. Pierwotne struktury law poduszkowych można zobaczyć w kilku miejscach na skalnych wychodniach przy korycie i na zboczach doliny.

Rezerwat Nad Groblą – utworzony 5 stycznia 2001 r. leśny rezerwat znajdujący się nad rzeką Młynówka, w południowej części Parku Krajobrazowego „Chełmy”. W całości znajduje się w obszarze Natura 2000 Góry i Pogórze Kaczawskie. Ma na celu ochronę form geologicznych i rzadkich gatunków roślin chronionych.

Rezerwat Mszana i Obłoga – w granicach gminy znajduje się również Park Krajobrazowy Chełmy – największy park Sudetów Zachodnich. Cały park ma powierzchnię ok. 16 tys. hektarów i sięga również do gmin Męcinka, Złotoryja i Jawor. Wszystkie wyżej wymienione rezerваты przyrody leżą na terenie tego Parku Krajobrazowego. Park położony jest w obrębie Obszaru Natura 2000 Góry i Pogórze Kaczawskie. Na terenie Gminy wyznaczono ponad 30 pomników przyrody. Są to zarówno drzewa (np. klon jawor przy pałacu w Jakuszowie), jak i formy geologiczne (np. Organy Myśluborskie na górze Rataj).

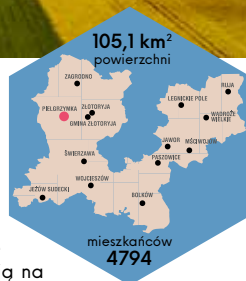
Trasy turystyczne i rowerowe

Gmina Paszowice wykorzystuje warunki przyrodnicze, związane z licznymi rezerwatami przyrody, w których turyści w różnym wieku znajdą ciekawe formy geologiczne oraz rzadkie okazy roślin i zwierząt. Z kolei miłośnicy lokalnej historii mogą spędzać czas, odwiedzając liczne obiekty zabytkowe. Dodatkowo gmina jest znana w regionie ze swoich produktów lokalnych i organizowanych w związku z nimi imprez. Dzięki dogodnemu położeniu komunikacyjnemu stanowi atrakcyjną destynację krótkich, weekendowych czy jednodniowych rodzinnych wycieczek.

Lokalne wydarzenia

Święto Pierogów w Paszowicach. Co roku Koła Gospodyń Wiejskich, stowarzyszenia, sołectwa, rękodzielnicy, lokali wystawcy oferują tysiące pierogów, produkty regionalne i inne smakołyki. Tradycyjne, z kapustą i mięsem, na słodko i wiele innych odmian pieroga znaleźć można na stoiskach wystawienniczych wypełnionych tradycją i smakiem.

! „Szlak Salamandry” znajduje się na terenie Pogórza Kaczawskiego – północnej granicy zasięgu występowania salamandry w Polsce. Jest tu stanowisko występowania wielu gatunków roślin oraz zwierząt, od tych małych do znacznie większych.

Położona na zachodnim Pogórzu Kaczawskim Gmina Pielgrzymka zachwyca krajobrazem dolin rzek Skory i Czernicy oraz wulkanicznymi wzgórzami, w tym Ostrzycą – „Śląską Fudżijamą”. Gmina ma rolniczy charakter – użytki rolne stanowią ok. 80% powierzchni, a lasy ok. 20%. Sprzyjające warunki klimatyczne i glebowe pozwalają na rozwój produkcji rolnej, a lokalne zasoby surowców – piaskowców i kruszyw – wykorzystywane są gospodarczo. Gmina leży na szlakach Wygastych Wulkanów, Zamków Piastowskich i Drodze św. Jakuba – Via Regia.

Teren ukształtowany przez ogień i wodę

Gmina Pielgrzymka to prawdziwe muzeum geologiczne pod gołym niebem. Jej krajobraz tworzą wulkaniczne wzgórza z majestatyczną Ostrzycą – „Śląską Fudżijamą” i innymi „wygastymi wulkanami”. Miliony lat temu teren ten tętnił erupcjami, a jeszcze wcześniej był spokojnym morzem kredowym. Dziś o tej przeszłości przypominają bazaltowe wzniesienia, formacje skalne i skamieniałości dawnych organizmów.

Wzniesienie Świątek – pozostałość komina wulkanicznego

Kamieniołom piaskowców kredowych Kopka w Czaplach

Wśród geologicznych perełek wyróżniają się stanowiska dokumentacyjne: Świątek, Piekiełko i Cygańskie. Skąły ukazujące bogactwo tutejszych skał, także złoża piaskowca w miejscowości Czaple – Wioski Piasku i Kamienia, gdzie tradycje kamieniarskie na górze Kopka sięgają średniowiecza.

Kamienny krzyż w Czaplach

W kamieniołomie w Czaplach odkryto wyjątkową skamieniałość śladową, którą naukowcy uznali za nowy gatunek – *Rosarichnoides sudeticus*. To niezwykle znalezisko wzbudziło duże zainteresowanie w środowisku geologicznym i zostało przekazane do Muzeum Geologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Odkrycie potwierdza, że ziemia Gminy Pielgrzymka kryje w sobie jeszcze wiele tajemnic sprzed milionów lat!

Historia zapisana w murach i tradycjach

Zabytki architektury

W Twardocicach warto zobaczyć Pomnik Schwenckfeldystów, ufundowany przez potomków prześladowanych wiernych z XVIII w. oraz ruiny kościoła ewangelickiego, niegdyś potężnej świątyni – „ucieczkowego kościoła granicznego”. W Pielgrzymce zachwyca zabytkowy park z ponad 300-letnimi drzewami i aleją kasztanową, dziś znów tętniący życiem dzięki mieszkańcom.

! Świątek – bazaltowy nek wśród pól – na pierwszy rzut oka – zwykle wzgórze, lecz Świątek kryje pozostałość dawnego komina wulkanicznego z okresu neogenu. W jego ciemnoszarzych bazaltach widać wachlarzowo ułożone słupy, powstałe podczas stygnięcia magmy. To jedno z miejsc, gdzie można dostrzec zielone oliwiny – minerały sięgające swym pochodzeniem aż płaszczą Ziemi.

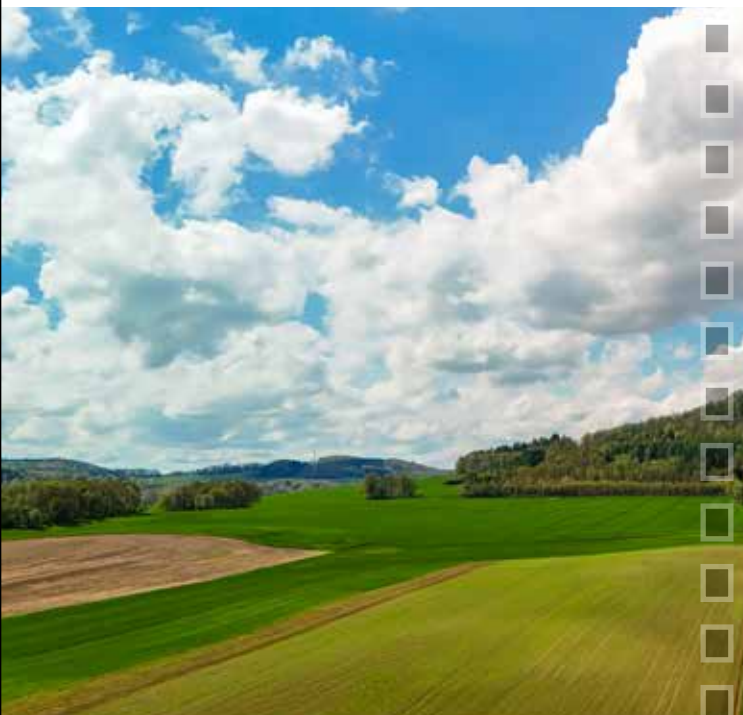
» Hełm konstrukcji wieży kościoła w Twardocicach został zdemontowany i zostanie odrestaurowany. Trwające od 2024 roku prace konserwatorskie przy zabytku mają na celu udostępnienie go zwiedzającym. «

Ruiny ewangelickiego kościoła w Twardocicach

Dziedzictwo niematerialne (legandy, tradycje)

W cieniu Ostrzycy narodziła się powojenna legenda o „Czarnym Janku” – partyzancie, który ukrywał się w okolicznych lasach i kamieniołomach. Dla jednych był bohaterem walczącym o wolność, dla innych – zbuntowanym żołnierzem. Jego losy spletały się z dramatem miłości, zdrady i odwagi, a opowieści o nim wciąż krążą wśród mieszkańców gminy, tworząc tajemniczą aurę wokół „Śląskiej Fudzijamy”.

Ostrzyca – komin wulkaniczny i najwyższe wzniesienie Pogórze Kaczawskiego

Spacery przez wieki

Rezerваты, pomniki przyrody, cenne siedliska

Ostrzyca Proboszczowicka – „Śląska Fudzijama” – to korzeń dawnego wulkanu i symbol Gminy Pielgrzymka. Rezerwat chroni bazaltowe formacje skalne, buczyny i rzadkie gatunki roślin. Na szczyt prowadzą kamienne schody, a panorama ze szczytu zachwyca widokiem na Krajinę Wygasłych Wulkanów.

Trasy turystyczne i rowerowe

Turystyka: niezwykle i tajemniczy Szlak Kamiennych Krzyży, gdzie wśród lasów stoją średniowieczne krzyże pojednania – milczący świadkowie dawnych historii. Tuż obok prowadzi Szlak Geologiczny „Spacer po dnie morza kredowego”, który przenosi w czasy, gdy dzisiejsze wzgórza były dnem ciepłego morza pełnego życia. To wyjątkowa podróż przez geologiczną przeszłość Gminy Pielgrzymka.

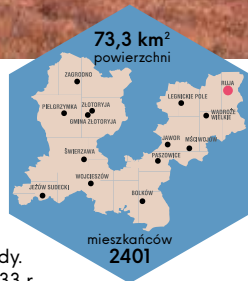
Rower: Kaczawskie Single Tracki – trasy „Zielonki”, „Pod Ostrzycą” i „Ostrzyca”, idealne dla miłośników dwóch kółek. Łączą piękne widoki z przyrodniczą przygodą u stóp wulkanów. Przez gminę biegnie też Cyklostrada Dolnośląska, prowadząca przez Wojcieszyn i Nową Wieś Grodziską – część sieci tras łączących najciekawsze miejsca Dolnego Śląska.

Lokalne wydarzenia

Międzynarodowe Mistrzostwa Polski w płukaniu złota w rzece w Wojcieszynie (czerwiec).

Międzynarodowa Biesiada Zespołów Kresowych w Pielgrzymce (sierpień).

Gmina Ruja położona jest w powiecie legnickim na Wysoczyźnie Średzkiej i jest gminą rolniczą, której sprzyja łagodny klimat oraz lekko falisty teren. Przebiegała przez nią tzw. Wysoka Droga – trakt handlowy z Wrocławia do Legnicy, gdzie krzyżowała się z drogą biegnącą z południa na północ wzdłuż Cichej Wody. Sama wieś Ruja była wymieniana już w 1333 r.

Kraina polodowcowa

Swoje ukształtowanie Ruja zawdzięcza przede wszystkim obecności łądogłodu. Piaski, żwiry, gliny to osady, które zostawił bądź sam łądogłód, bądź wypływające z niego rzeki.

Jedynie niewielkie wzgórze w okolicy wsi Janowice kryje w sobie starszą historię Ziemi – najmłodszy okres wulkanizmu w Geoparku. Jest to najdalej wysunięty na północ ślad aktywności wulkanicznej

Dawny kamieniołom bazaltów w Janowicach

w regionie. W starym, opuszczonym kamieniołomie widoczne są skały bazaltowe z widocznymi słupami ustawionymi prostopadle do powierzchni. Jest to prawdopodobnie fragment potoku lawowego w pobliżu pnia wulkanicznego lub szczeliny, przez którą wypływała magma przed późnym mioceniem.

Miejsca wiary i czci

Zabytki architektury

Na szczególną uwagę zasługuje kościół p.w. Św. Łukasza w Rui, wzmiankowany już w 1335 r. Orientowany, jednonawowy bez wyodrębnionego prezbiterium z trójbocznie zakończoną częścią wschodnią, z wieżą od południa. Zachował we wnętrzu: drewniany, barokowy ołtarz z około 1730 r., kamienną chrzcielnicę ze skromnym płasko rzeźbionym ornamentem. W zakrytej przechowywana jest srebrna, pozłacana monstrancja z 1728 r.

Warto też przejść się wokół kościoła, w którego mury wmurowana jest płyta upamiętniająca wybudowanie w 1711 roku przez Christopa von Landskron z Rui wieży kościelnej oraz płyty nagrobne, z których uwagę przyciąga renesansowa płyta nagrobna Heinricha von Schirraw von Kotz w stroju rycerskim, zmarłego 18 maja 1565 roku.

Kościół Świętego Łukasza w Rui

Kościół filialny pw. Męki Pańskiej w Tyńcu Legnickim 13 kwietnia 2019 roku został ustanowiony jako Sanktuarium Męki Pańskiej w związku z relikwiami, które zostały przekazane od wspólnoty parafialnej z Kolonii (Niemcy). Trzy relikwie – drzazga z Krzyża św., kolec z korony cierniowej oraz nitka z purpurowej sukni Jezusa wyłożone są w specjalnym relikwiarzu i odstępnie do publicznego kultu. Obecnie jest to jedyne sanktuarium w Polsce z trzema relikwiami Męki Pańskiej w jednym miejscu.

? Czy wiesz, że osady wyścielające dno rzeki Cicha Woda między Komornikami a Rują zawierają minerały ciężkie, w tym złoto? Wielkość ziaren jest zwykle do 1 mm, ale wiele z nich wykazuje niewielkie obtoczenie, co świadczy o nieznacznej odległości od złoża pierwotnego. Oprócz złota znaleziono minerały magnetyczne, granaty i sporadycznie niebieskie korundy (szafiry).

Pałac w Brenniku został wybudowany przez Zygmunta von Zedlitz und Leipe i jego małżonkę Hedwig Julianę von Rohr und Stein w połowie XVIII w. Rodzina Zedlitzów opuściła swoje włości dopiero pod koniec II wojny światowej. Po przebudowie w 1899 roku przez Hansa von Zedlitz pałac nabrał barokowej formy. Po wojnie został przejęty przez Skarb Państwa Polskiego, a od 1980 roku jest siedzibą Domu Pomocy Społecznej "Prząśnik", który funkcjonuje do dziś.

Ołtarz w Sanktuarium Męki Pańskiej w Tyńcu Legnickim

Głazy narzutowe

Gdyby drzewa mogły mówić....

Rezerваты, pomniki przyrody, cenne siedliska

W gminie znajduje się 11 pomników przyrody. Są to wiekowe drzewa rosnące w starych założeniach parkowych wokół pałaców i dworów w Rogoźniku, Polance, Dzierżkowicach, Janowicach i w Strzałkowicach.

Brennik pałac

W Strzałkowicach, niewielkiej wsi położonej w południowo-wschodniej części gminy Ruja na obrzeżu zarośniętego parku przylegającego niegdyś do zespołu dworskiego, poza dębem szypułkowym i płatanem klonolistnym na uwagę zasługuje gledicja (iglicznia) trójcierniowa. Jest to drzewo pochodzące z Ameryki Północnej, z długimi i ostrymi cierniami, rzadko występujące w polskich parkach.

Trasy turystyczne i rowerowe

Przez wieś Ruja przebiega 34 etap Drogi Świętego Jakuba Via Regia.

! Jedyne takie sanktuarium w Polsce, największy park w powiecie legnickim, najdalej na północny – wschód wysunięty fragment potoku lawowego? To punkty polecanej wycieczki od Sanktuarium Męki Pańskiej w Tyńcu Legnickim, przez pięknie zachowany pałac w Brenniku po dawny kamieniołom bazaltu i pałac w Janowicach. Można samochodem, ale i pieszo, częściowo miedziami śródpolnymi – cała pętela ma około 10 km.

» Mieszkam w gminie Ruja i naprawdę lubię to miejsce. To spokojna, typowo wiejska gmina, w której ludzie znają się wzajemnie i zawsze można liczyć na sąsiadów. Choć jest niewielka, ma swój urok — dużo tu pól, zieleni i przestrzeni, więc każdy, kto szuka ciszy od miejskiego zgiełku, dobrze się tu odnajdzie. <<

Gmina Świerzawa to malownicza gmina miejsko-wiejska położona w sercu Geoparku Kraina Wygasłych Wulkanów. Charakteryzuje się zróżnicowanym krajobrazem, obejmującym pagórkowate pola, lasy, unikatowe formacje skalne oraz cenne zabytki architektury, w tym romański kościół św. Jana i Katarzyny. To region o bogatej historii, aktywnie rozwijający turystykę, rolnictwo i inicjatywy lokalne, przyciągający miłośników natury, kultury i aktywnego wypoczynku.

W krainie ognia i skał – geologiczne skarby Gminy Świerzawa

Gmina Świerzawa stanowi obszar o wyjątkowo złożonej i ciekawej budowie geologicznej. Najważniejszą jednostką geologiczną jest metamorfik kaczawski zbudowany z przeobrażonych skał osadowych i wulkanicznych oraz synklinorium północnosudeckie z wydzieloną mniejszą jednostką tektoniczną jaką jest Rów Świerzawy, zbudowany głównie ze skał osadowych. Charakterystycznym elementem krajobrazu są ślady dawnej aktywności wulkanicznej. Mimo że wulkany wygasły miliony lat temu, ich formy pochodzące z trzech okresów geologicznych wciąż obecne są w rzeźbie terenu. To właśnie w tych wulkanicznych skałach ukryte są agaty – mineralogiczna wizytówka regionu.

Kamieniołom Łomy w Lubiechowej

Czytelnym odświeżeniem budowy geologicznej regionu jest nieczynny kamieniołom Łomy w Lubiechowej, zlokalizowany na wzniesieniu Chmieleń (424 m), wykorzystywany do prowadzenia zajęć geologicznych.

Geologia gminy Świerzawa to opowieść o dawnych wulkanach, głębokich przeobrażeniach skalnych i bogactwie minerałów, które razem tworzą unikalny krajobraz Świątowego Geoparku UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów.

? Organy Wielistawskie to jedno z najlepiej zachowanych przykładów słupowej oddzieleności ryolitu w Polsce. W XIX wieku wydobywano go jako kamień ozdobny i budowlany – jego ślady widoczne są do dziś!

Organy Wielistawskie w Sędziszowej

Ślady przeszłości, które żyją do dziś

Zabytki architektury

Najcenniejszym i najstarszym zabytkiem Gminy Świerzawa jest późnoromański kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Katarzyny Aleksandryjskiej z II ćwierci XIII wieku, uznawany za jeden z najlepiej zachowanych przykładów architektury późnoromańskiej w Polsce. Świątynia wyróżnia się niemal niezmienną bryłą, cennymi polichromiami oraz historią sięgającą wzmianek z 1268 roku.

Kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Katarzyny Aleksandryjskiej

! Kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Świerzawie to jeden z najstarszych i najcenniejszych przykładów architektury romańskiej w Polsce, stanowiący prawdziwą perłę zabytkową regionu. Dziś pełni funkcję muzeum świeckiego i jest częścią Kaczawskiego Szlaku Średniowiecznych Polichromii, który pozwala odkrywać piękno dawnych malowideł w nowoczesny sposób – dzięki audioprzewodnikom i technologii VR. W tej niezwykłej przestrzeni odbywają się także koncerty, wystawy i wydarzenia kulturalne, które nadają zabytkowi nowe życie i czynią go wyjątkowym miejscem spotkań z historią i sztuką.

» Tutaj każda ścieżka ma swoją historię, a ludzie – choć zwyczajni – niosą w sobie pamięć dawnych opowieści i tradycji. «
– Mieszkaniec, działacz lokalny.

Wieża Widokowa w Gozdnie

Ruiny XIII-wiecznego kościoła romańskiego w Nowym Kościele

Najcenniejszym zabytkiem Nowego Kościoła jest ruina **romańskiego kościoła NMP**, wzmiankowanego w 1228 r., a zbudowanego ok. 1220 r. (wg niektórych badaczy w latach 1240–50), jednonawowej budowli z prostokątną nawą, węższym prezbiterium, wieżą na osi i zakrystią, którą w 1628 r. otoczono kamiennym murem ze strzelnicami oraz bramą z półkolistym prześwitem. Do dziś najlepiej zachowała się masywna, kwadratowa wieża zwieńczona hełmem z prześwitem, z renesansowym portalem w przyziemiu i oknami, które nadają jej wyjątkowy charakter i dominują w krajobrazie wsi.

Dziedzictwo niematerialne

Według legendy książę Bolko I, urzeczony pięknem doliny i uczuciem córki miejscowego bartnika, postanowił właśnie tutaj założyć Świerzawę. Na znak tej decyzji umieścić swoją dłoń w herbie miasta – jako symbol opieki i zaangażowania w losy tej ziemi. Dziś jego kamienna postać, ocalona dzięki staraniom mieszkańców, stoi w przestrzeni publicznej Świerzawy, przypominając o książęcych korzeniach miasteczka i sile lokalnej pamięci.

Natura i aktywny wypoczynek w gminie Świerzawa

Rezerваты, pomniki przyrody, cenne siedliska

Na terenie gminy Świerzawa znajduje się malowniczy rezerwat przyrody „**Buczyna Storczykowa na Białych Skałach**” – miejsce wyjątkowe ze względu na występujące tu rzadkie gatunki storczyków oraz tajemniczą Jaskinię Walońską. Wśród pomników przyrody wyróżniają się majestatyczne **Organy Wielisławskie** – unikalna formacja skalna z ryolitu.

Turystyka

Trasy turystyczne i rowerowe – Gminę Świerzawa oplata sieć malowniczych tras rowerowych typu singletrack – pętla „Gozdno 1” i „Gozdno 2” o łącznej długości 14,5 km, trasy „Dwa Wąwozy” i „Pod Grzybkami” w Rzeszówku, liczące łącznie 12,5 km, oraz 12-kilometrowa pętla „Okole” w Lubiechowej.

Szlaki turystyczne przebiegające przez teren Gminy Świerzawa to:

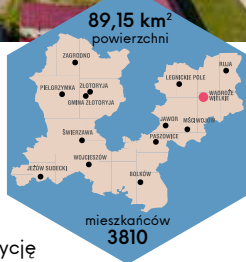
- **szlaki piesze** – Europejski długodystansowy szlak E-3, żółty szlak „Wygastych Wulkanów”, niebieski szlak z Nowego Kościoła do Gozdna oraz żółty szlak Świerzawa–Niwice.
- **szlaki rowerowe** – „Pętla Agatowa” (37 km) i szlak „Waloński” (47 km), a także ścieżka przyrodniczo-geologiczna „Wokół Wielisławki” z licznymi atrakcjami przyrodniczymi, geologicznymi i widokowymi.

Widok na miasto Świerzawa

Lokalne wydarzenia

Lokalne wydarzenia takie jak Turystyczny Rajd Pojazdów Zabytkowych Geoparku Kraina Wygastych Wulkanów, Pieszy Rajd Wielisławka oraz Święto Krainy Wygastych Wulkanów to ważne inicjatywy łączące piękno przyrody, walory edukacyjne oraz bogactwo lokalnych tradycji.

Gmina Wądroże Wielkie leży w powiecie jaworskim na granicy mezoregionów: od północy Wysoczyzny Średzkiej, od południa Wzgórz Sudeckich. Gmina ma charakter wyraźnie rolniczy – użytki rolne stanowią znaczną część jej obszaru, co kształtuje społeczny i gospodarczy profil regionu. Tereny te mają bogatą tradycję osadniczą: odkryto ślady osadnictwa kultury łużyckiej w Mierzycach, a także wczesnośredniowieczne grodzisko (Zamkowa Góra). W XIV wieku rejon Wądroża Wielkiego znany był z eksploatacji złota – źródła podają, że w 1343 r. pracowało tu około 15 000 górników, a roczne wydobycie mogło dochodzić do 150 kg. Wśród zabytków warto wymienić kościół pw. Matki Bożej Różańcowej w Wądrożu Wielkim z XIII w., w którego romański portal wpisano symbolikę herbu gminy. Dziś Gmina Wądroże Wielkie to miejsce, w którym żywa jest wiejska społeczność, kultywowane są tradycje rolnicze, a otoczenie krajobrazowe – z pagórkami, skalnymi wychodniami oraz historycznymi wyrobiskami – dodaje regionowi unikalnego charakteru.

Kamieniołom bazaltu w Pawłowicach Wielkich

? Gnejsy z Wądroża Wielkiego (w Kamieniołomie Kamionka) pochwalić się mogą najbardziej sędziwym wiekiem – ok. 550 mln lat i najprawdopodobniej są pozostałością po ruchach górotwórczych, które rozpoczęły się w erze prekambryjskiej ponad 700 mln. lat temu.

Gmina Wądroże Wielkie – gdzie przeszłość geologiczna wciąż opowiada swoje historie

Gmina Wądroże Wielkie znajduje się na obszarze jednostki geologicznej zwanej blokiem przedsudeckim, która zbudowana jest głównie z paleozoicznych skał metamorficznych i magmowych. Wyjątkowym składnikiem bloku przedsudeckiego, nie występującym w innych obszarach Geoparku, są gnejsy z Wądroża Wielkiego odstawiające się w kamieniołomie Kamionka. Gnejsy te traktowane są jako element starszego (prawdopodobnie kadomskiego) krystalicznego podłoża, które kształtowało się podczas ruchów górotwórczych w prekambrze. Na podłożu bloku przedsudeckiego zalegają osady czwartorzędowe – piaski, żwiry i gliny rzeczne w dolinach. W okolicy występują wzgórza morenowe i doliny rzeczne, które świadczą o dawnych procesach lodowcowych i działalności rzek. Na obszarze gminy znajdują się również ślady działalności wulkanicznej sprzed ok. 20 milionów lat w kamieniołomie bazaltu w Pawłowicach Wielkich.

Skarbnica zabytków i tradycji

Zabytki architektury

Młyn Mierzycze to miejsce, gdzie stosuje się tradycyjne metody mielenia zboża – odwieczający mogą zapoznać się z dawnymi technikami produkcji mąki z lokalnych odmian zbóż, co jest rzadkością w dobie przemysłowej produkcji. Młyn stanowi most między historią rolnictwa, rzemiosła i lokalnym krajobrazem wiejskim: został zaadaptowany tak, by promować regionalne produkty, zachować miejsce tradycji i stanowić przystanek pamięci dla kolejnych pokoleń. W ten sposób łączy walory architektoniczne-techniczne z funkcją gospodarczą i edukacyjną – pokazując, że obiekty wiejskiego przemysłu mogą być zachowane i wykorzystane w nowej roli.

Produkt lokalny z Młynu Mierzycze

Rezerваты, pomniki przyrody, cenne siedliska.

Kamień Św. Jadwigi – obiektowi przypisana jest lokalna legenda: mówi się, że księżna Śląska Jadwiga odcisnęła na nim odcisk swych stóp, po tym jak pochowała swego syna Henryka Pobożnego. Choć fragment legendarny może być symboliczną formą pamięci, warto zauważyć, że miejsce łączy wartość geologiczną z kulturową – wskazuje na wielowiekową obecność człowieka w krajobrazie. Kamień jest ostańcowym pagórkem zbudowanym z kwarcytu, który został w przeszłości naruszony przez działalność wydobywczą, zapewne do zaspokojenia lokalnych potrzeb. Obecnie w tym miejscu można zobaczyć częściowo zarośnięte skalne wychodnie oraz luźne bloki, pozostawione

Kamień Św. Jadwigi

Widok na miejscowość Mierczyce

na miejscu. W jednym z bloków widać dwa podłużne zagłębienia o długości 10–15 cm, z których niższe ma regularny owalny zarys. Ich powstanie jest prawdopodobnie związane z procesami wietrzeniowymi – mniej odporne części skały łatwiej ulegały zniszczeniu i wyłukaniu.

Pomnikowe platany w Gminie Wądroże Wielkie – Platan klonolistny jest drzewem pochodzącym z Ameryki Północnej, do Europy sprowadzonym w 1640 roku. Ma charakterystyczną, łuszczącą się dużymi płatami korę, rosnąc samotnie osiąga imponujące rozmiary. Z tych względów chętnie sadzony w parkach jako piękne, egzotyczne drzewo. Ochroną pomnikową objęte są drzewa rosnące w przypałacowych parkach w Mierzycach i Wądrożu Wielkim.

! Izba Pamięci Pożarniczo-Sportowa im. Olgi i Poli w Granowicach to lokalne muzeum społeczne, założone przez Jana Grygorcewicza, które gromadzi pamiątki związane z historią ochotniczego pożarnictwa oraz ruchu sportowego na obszarze gminy. W zbiorach znajdują się m.in. hełmy strażackie, urządzenia gaśniczo-ratownicze, fotografie, dokumenty oraz trofea sportowe — wszystko to pozwala poznać zaangażowanie społeczności wiejskiej w działania ochotnicze oraz w rozwój kultury fizycznej. Izba pełni funkcję kulturalną i edukacyjną: jest miejscem spotkań, prelekcji i małych wystaw, dzięki czemu młodsze pokolenia mają możliwość zetknięcia się z historią OSP i sportu w regionie. To przykład, jak lokalna inicjatywa może utrwalać tożsamość oraz integrować społeczność, tworząc punkt odniesienia dla mieszkańców i odwiedzających.

Turystyka

W Gminie Wądroże Wielkie czeka wiele atrakcji: dla miłośników skał – kamieniołom bazaltu w Pawłowicach Wielkich oraz kamieniołom Kamionka w Wądrożu Wielkim, a dla miłośników historii – zabytkowe kościoły i renesansowe dwory. Polecamy też spacerować po podworskich parkach, wizytę w Izbie Pamięci Pożarniczo-Sportowej im. Olgi i Poli w Granowicach oraz w tradycyjnym młynie w Mierzycach, gdzie wciąż można zobaczyć, jak dawniej mielono zboże.

Lokalne wydarzenia

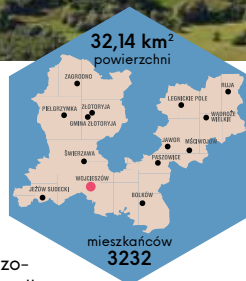
Festiwal Kultury Wsi Polskiej w Wądrożu Wielkim to wyjątkowe wydarzenie, które co roku, w pierwszą niedzielę września, przyciąga mieszkańców regionu i gości z całego Dolnego Śląska. Święto to jest hołdem dla bogactwa tradycji ludowych, rolniczego trudu i wiejskiej tożsamości, które tworzą fundament polskiej kultury. Festiwal łączy muzykę, taniec, śpiew i sztukę ludową z duchem wspólnoty, prezentując to, co w życiu wsi najpiękniejsze – autentyczność, gościnność i radość świętowania po zakończonych żniwach. Podczas jubileuszowej, dziesiątej edycji w 2025 roku wydarzenie zostało połączone z Dożynkami Wojewódzkimi, co podkreśliło jego znaczenie na mapie kulturalnych inicjatyw Dolnego Śląska. Festiwal stał się symbolem pielęgnowania dziedzictwa i przekazywania tradycji kolejnym pokoleniom, a także miejscem spotkań różnych środowisk – od rolników i rękodzielników po artystów ludowych i miłośników kultury regionalnej.

» Tu, w Wądrożu Wielkim, każdy dzień zaczyna się spokojnie, a kończy uśmiechem – trudno nie czuć się tu jak w domu. «
– Mieszkaniec.

Miasto Wojcieszów położone jest w Sudetach Zachodnich na terenie Gór Kaczawskich oraz niewielkich skrawków Pogórza Kaczawskiego.

Wojcieszów rozciąga się na przestrzeni ponad 7 km wzdłuż doliny rzeki Kaczawy. Jest jedną z najstarszych, bardzo malowniczych osad w okolicy. Położenie Wojcieszowa zostało uwarunkowane przez szlak handlowy wiodący ze Złotorii do Kamiennej Góry. Wojcieszów otaczają zalesione szczyty Gór Kaczawskich: Młynica 456 m n.p.m., Połom 667 m n.p.m., Cisowa 566 m n.p.m. i Chmielarz 580 m n.p.m. Najciekawsze kulminacje to Bielec oraz Miłek, które zbudowane są z wapieni wojcieszowskich. Występują tu interesujące zjawiska krasowe, bogata flora i fauna wapieniolubna rzadko spotykana w Polsce.

Gmina Wojcieszów – burzliwa historia dawnego zbiornika morskiego

Budowa geologiczna okolic Wojcieszowa jest niezwykle interesująca i jednocześnie wyjątkowo skomplikowana, to swoista mozaika różnych

Skalki na Rogaczu

? W 2007 roku, w wapieniach wojcieszowskich odnaleziono skamieniałości tzw. archeocytów, czyli organizmów budujących podwodne, morskie rafy (podobne do dzisiejszych raf koralowych) i występujących na niewielkich głębokościach (prawdopodobnie do 100 m) w ciepłych, kambryjskich morzach. Znaleździło to pozwoliło na dokładne określenie wieku wapieni wojcieszowskich na wczesny kambry.

odmian skalnych, wśród których dominują skały metamorficzne (przeobrażone), zaliczane do tzw. jednostki kaczawskiej (zwanej również w literaturze metamorfikiem kaczawskim). Utwory struktury kaczawskiej powstawały pierwotnie w zbiorniku morskim, który istniał na obszarze Geoparku Kraina Wygąsłych Wulkanów w okresie od wczesnego kambru do wczesnego karbonu (przedział wiekowy 540 – 340 milionów lat temu). W zbiorniku tym, podobnie jak w dzisiejszych morzach, tworzyły się mułowce, iłowce (zwane po procesie przeobrażenia fyllitami), piaskowce i wapień. Na dnie morza dochodziło często do zjawisk wulkanicznych, takich jak szczelinowe wylewy law.

Lom fyllitów

Zabytkowy Wojcieszów

W Wojcieszowie znajdują się liczne zabytki, o których więcej przeczytasz tutaj:

Zabytkowy wapiennik

Ruiny Szubienicy

Dziedzictwo niematerialne (legends, traditions)

Pierwsza pisemna wzmianka o Wojcieszowie pochodzi z roku 1268. Rozwój miejscowości związany był od zawsze z wapiennictwem. Pierwszy dokument świadczący o tym pochodzi z 1529 roku. Z wojcieszowskich wapieni zbudowano m. in. Pałac Nowy w Poczdamie. Król Prus Fryderyk Wielki osobiście wybrał na ten cel wojcieszowskie marmury.

Legends of Wojcieszów

Kościół Wniebowzięcia NMP w Wojcieszowie Dolnym

Miasto w cieniu storczyków

Rezerваты, pomniki przyrody, cenne siedliska

W rezerwacie „Góra Miłek” występują ciepłolubne buczyny storczykowe oraz murawy kserotermiczne. Spotkać tam można rzadkie gatunki roślin, takie jak: obuwik pospolity, cyklamen purpurowy, zarza bladokwiatowa, buławnik wielkokwiatowy.

Kruszczyk szerokolistny

Trasy turystyczne

Szlaki turystyczne w Wojcieszowie to idealna propozycja dla miłośników ciszy i spokoju. Warto zobaczyć punkt widokowy Bielec z panoramą Wojcieszowa, tajemniczy kamieniołom Gruszka oraz wieżę widokową na Dłużku, skąd rozciąga się malowniczy krajobraz Geoparku Kraina Wygasłych Wulkanów. To miejsce, gdzie natura spotyka się z historią.

» Wojcieszów
– tak pięknie, już tęsknię... «
Tomek Sikor Sikorski

! Gruszka – Bielec – Szubienica
Trasa rozpoczyna się przy kamieniołomie Gruszka, następnie wiedzie obok zabytkowego pieca wapiennego, dalej do punktu widokowego Bielec z panoramą okolicy, a kończy się przy tajemniczych ruinach dawnej Szubienicy. To spokojna, historycznie – przyrodnicza ścieżka jest idealna na pieszą wędrówkę.

Cyklamen purpurowy

Trasy rowerowe

SingleTrack „Dłużek” w Wojcieszowie – 16-kilometrowy odcinek z licznymi podjazdami, przewyższeniami i trudniejszymi sekcjami zmuszającymi do odrobiny wysiłku. Łączna wysokość zjazdów (i podjazdów) wynosi 469 metrów.

Lokalne wydarzenia

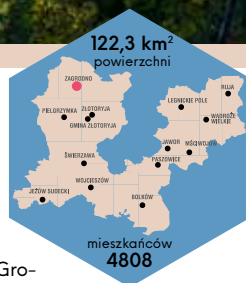
- Maraton Pieszy Wojcieszów (kwiecień, październik),
- Święto Niepodległości na sportowo (listopad),
- Teatr komediowy Czarna Rozpacz agrwany raz w roku przez mieszkańców podczas WOŚP,
- Dni Wojcieszowa,
- Galeria Piosenki Pięknęj (lipiec).

Pałac w Wojcieszowie Górnym

Zamek Grodziec

Gmina Zagrodno położona jest w północnej części Pogórza Kaczawskiego na pograniczu Równiny Chojnowskiej. Gmina ma rolniczy charakter, z centralnie położoną wsią Zagrodno w dolinie rzeki Skory. Południowo zachodnia część gminy jest bardziej urozmaicona krajobrazowo z dominującym wzgórzem wulkanicznym Grodziec (389 m n.p.m.).

Lód, ogień i woda

W przeważającej części gminy występują osady polodowcowe. Są to piaski, żwiry i gliny związane z nasuwaniem się i cofaniem lądolodu. Tylko w okolicy wsi Grodziec znajdziemy starsze utwory geologiczne. W Uniejowicach w nadrzecznej skarpie odznaczają się najstarsze skały w gminie

Wapiennik przy kamieniołomie wapieni Upadowa Grodziec

Zagrodno. Są to łupki serycytowe ze starszego paleozoiku. Pierwotnie były to łupki graptolitowe (graptolity to powszechnie występujące w erze paleozoicznej organizmy morskie). Niestety procesy zachodzące we wnętrzu Ziemi zatarły ich ślady. Nieopodal znajduje się Mnisza Górka, która razem z wzgórzem Grodziec stanowią ślady kenozoicznej – najmłodszej – działalności wulkanicznej. Są to bazalty szacowane na około 32 miliony lat. W okolicach wsi Grodziec znajdują się odsonięcia permskich osadów węglanowych. Są to grube wapienie z małżami, ślimakami oraz ramionogami. Ze względu na okruszcowanie związkami miedzi, skały te były eksploatowane do końca lat 80. XX wieku, a pozostałością tej działalności jest Upadowa Grodziec.

?

Czy wiesz, że graptolity to półstrunowce, który żyły w morzach w erze paleozoicznej, a wymarły pod koniec karbonu. Zwierzęta te żyły w przypominających kształtem drzewka koloniach, które początkowo pożyły się po dnie, a później wyewoluowały w formę unoszącego się w toni wodnej planktonu.

Ze względu na okruszczenie związkami miedzi, skały te były eksploatowane do końca lat 80. XX wieku, a pozostałością tej działalności jest Upadowa Grodziec.

Łom fyllitów w rezerwacie „Góra Miłek”

Od rycerzy do Mickiewicza

Zabytki architektury

Niekwestionowaną perłą zabytków architektury w gminie jest **Zamek Grodziec**. Pierwsze wzmianki o zamku pochodzą z 1155 roku. Po pożarze w 1951 r. częściową odbudowę przeprowadzono w latach 60. XX w. Dzisiaj budynki mieszkalne i dawna kaplica zamkowa są udostępnione do zwiedzania, na wieży znajduje się taras widokowy. Na zamku odbywają się turnieje rycerskie i imprezy masowe. Na południe od zamku górnego znajduje się podzámcze, otoczone murem z kilkoma basztami oraz wolnostojącą, zrujnowaną cylindryczną wieżą w narożniku południowo-wschodnim. Polecamy zajrzeć na stronę: <https://grodziec.net/>

Wiatrak w Radziechowie, który początkowo był piecem do wypalania wapna z pobliskiego wyrobiska. Surowiec się skończył, dlatego miejscowi znaleźli dla niego nową funkcję. Pod koniec XIX dorobiono mu na górze ruchomą „czapkę” ze śmigłami i tak powstał bardzo nowoczesny wiatrak typu holenderskiego. Były one wtedy bardzo powszechne, do dzisiejszych czasów na Dolnym Śląsku zachowało się ich około 20.

Wiatrak w Radziechowie

Dziedzictwo niematerialne (legends, tradycje)

W starej stodole w Zagrodnie odnaleziono dzieła pisane ręką Adama Mickiewicza (m.in. manuskrypt „Pana Tadeusza”), Juliusza Słowackiego, Henryka Sienkiewicza, Aleksandra Fredry, Stefana Żeromskiego, Fryderyka Chopina i wiele innych bezcennych zabytków piśmienniczych. W 2014 roku manuskrypt wpisano na polską listę programu UNESCO „Pamięć Świata”.

» To właśnie w Zagrodnie natrafiono na rękopis Pana Tadeusza. Fajnie jest żyć w miejscu, które ma tak ważne historie, o jakich inni tylko słyszeli. A przy tym Zagrodno wciąż pozostaje spokojną, gościnną gminą, gdzie ludzie znają się nawzajem i naprawdę można odpocząć od zgiełku świata. «

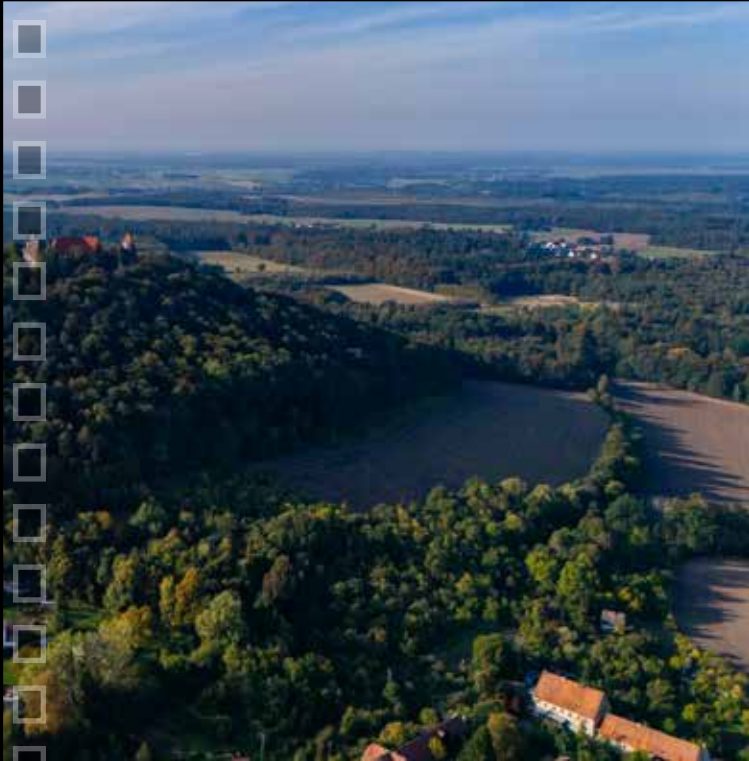
Przez pola, lasy i zamki

Rezerваты, pomniki przyrody i cenne siedliska

Na szczególną uwagę zasługuje **aleja lipowa w Grodźcu**. Niektóre z drzew z obu stron drogi prowadzącej do Zamku mogą mieć nawet około 500 lat, o czym świadczy obwód pnia jednej z nich – to lipa drobnolistna – wynosi aż 972 cm. To prawdopodobnie najgrubsza lipa drobnolistna na Dolnym Śląsku, a może i w Polsce. Obecnie prowadzone są starania o przyznanie jej statusu pomnika przyrody.

Zamek Grodziec w jesiennej szacie

Trasy turystyczne i rowerowe

Przez gminę Zagrodno biegnie fragment słynnego **Szlaku Wygastych Wulkanów**: od Wojcieszyna w gminie Pielgrzymka przez Uniejowice, Mniszą Górę, wieś Grodziec do Zamku Grodziec. Podobny przebieg mają polecane szlaki rowerowe.

Zamek Grodziec razem z Zamkiem Świny, Bolków oraz Książęcą Wieżą w Siedlęcinie należy do **Europejskiego Szlaku Zamków i Pałaców** łączącego Polskę (Dolny Śląsk) Czechy i Niemcy.

Lokalne wydarzenia

Zamek Grodziec co roku zaprasza na Agroturystyczne Święto Wina i Miodu Pitnego. Podczas tej cyklicznej dwudniowej imprezy odbywają się turnieje rycerskie, warsztaty średniowieczne, koncerty muzyczne oraz jarmark ze stoiskami winnic dolnośląskich, miodosytników, pszczelarzy oraz rękodzielników. Uczestnicy mają okazję spróbować lokalnych specjałów, nabyć tradycyjne wyroby i poczuć klimat średniowiecznej warowni wypełnionej muzyką, smakiem i zapachem dawnych czasów.

i Zamek Grodziec! Ostatnie badania na zamku przyniosły odkrycia takie jak fragmenty kolumn Bodo Ebhardta, które były częścią studni, a także liczne artefakty z zamkowej studni, takie jak fragmenty mebli, ceramika, kafle, a także pozostać głowica halabardy. Wśród nich znalazły się też inne znaleziska, w tym ręcznie kutý stojak, ozdobne głowice halabard z XVII-XVIII wieku oraz fragmenty skrzyń. Badacze skupiają się również na poszukiwaniu potencjalnych tuneli ukrytych pod zamkiem

Złotoryja to malownicze miasto położone nad rzeką Kaczawą, u podnóża Gór Kaczawskich. Uznawane jest za najstarsze miasto w Polsce, ponieważ prawa miejskie otrzymało już w 1211 roku z rąk księcia Henryka Brodatego. Jego historia nierozdzielnie wiąże się z wydobyciem złota – to właśnie od złotonośnych piasków pochodzi nazwa miasta. Złotoryja słynie nie tylko z tradycji wydobycia złota, ale i pięknej, zabytkowej starówki. W średniowieczu Złotoryja była ważnym ośrodkiem górniczym i handlowym, a jej bogactwo i znaczenie odzwierciedlają liczne zabytki.

Tajemnice geologicznej przeszłości

Pod Złotoryją i w jej okolicach dominują skały, które powstały na dnie pradawnego, głębokomorskiego zbiornika paleozoicznego. Obecnie można tu spotkać skały przeobrażone takie jak fyllity, łupki serycytowe, łupki krzemionkowe, lidyty, metapiaskowce, zieleńce i diabazy. Pierwotnie były to osady fliszowe dna basenu morskiego (m.in. mułowce i piaskowce) oraz pozostałości podmorskich wylewów wulkanicznych. Na przestrzeni milionów lat działanie wysokiego ciśnienia i temperatury w głębokich partiach skorupy ziemskiej przekształciło je w skały, które obserwujemy dzisiaj. W okolicach

Kopalnia Złota „Aurelia”

Złotoryi występują także skały, które są pozostałościami wulkanów sprzed kilkunastu milionów lat, z okresu kenozoiku. Najbardziej znane przykłady to wzniesienie Kostrza i Wilkołak. Opisując geologię Złotoryi nie można zapomnieć o złotonośnych utworach rzecznych Kaczawy, które eksploatowane były już od średniowiecza.

Miejsce gdzie historia przeplata się z tradycją

Zabytki architektury

Kościół Narodzenia Najświętszej Maryi Panny jest najbardziej okazałym zabytkiem Złotoryi, którego budowa rozpoczęła się w XIII wieku. Monumentalna bryła świątyni, z wysoką wieżą widoczną z wielu punktów miasta, dominuje nad panoramą Złotoryi. Wnętrze kościoła zachwyca sklepieniami krzyżowo-żebrowymi, gotyckimi detalami architektonicznymi oraz cennymi elementami wyposażenia, takimi jak barokowy ołtarz czy zabytkowe organy.

Kościół pw. Najświętszej Maryi Panny

Kościół pw. św. Jadwigi

Średniowieczna Baszta Kowalska i pozostałości murów obronnych to jedyny zachowany element dawnych obwarowań miejskich, które powstały w XIV wieku i miały chronić miasto przed najazdami. Do dziś można zobaczyć fragmenty murów oraz zrekonstruowane elementy fortyfikacji, które dają wyobrażenie o dawnym systemie obronnym Złotoryi.

Baszta zachwyca surową architekturą i bogatą historią, a jej odchylona od pionu o ok. 60 cm konstrukcja sprawia, że zalicza się do nielicznego grona „krzywych wież” w Polsce i stanowi jeden z najbardziej rozpoznawalnych symboli miasta.

Złotoryjski Rynek to serce miasta – otoczony kolorowymi kamienicami o barokowych i renesansowych fasadach, zachował swój historyczny układ urbanistyczny. Warto zwrócić uwagę na ratusz z XIX wieku oraz dawne mieszczkańskie domy z bogatą ornamentyką. Spacer po rynku to jak podróż w czasie, która ukazuje bogactwo kulturowe i handlową przeszłość miasta.

Kościół św. Jadwigi to niewielki, ale niezwykle urokliwy kościół położony w nieco spokojniejszej części miasta. Pierwotnie wzniesiony w XIII wieku, wielokrotnie przebudowywany, łączy w sobie cechy stylu gotyckiego i barokowego. Wnętrze s krywa piękne polichromie i zabytkowe wyposażenie.

Baszta Kowalska

Dziedzictwo niematerialne

Tradycja wydobycia cennych kruszców, w tym złota

Mueum Złota

szere korytarze drążono już w XVII wieku. Choć dziś pełni głównie funkcję historyczną i edukacyjną, pozostaje materialnym śladem dawnych praktyk górniczych, będąc ważnym nośnikiem pamięci o lokalnym dziedzictwie.

Współcześnie jest wciąż żywe dzięki cyklicznym zawodom w płukaniu złota, podczas których odtwarzane są dawne umiejętności i techniki. Wydarzenia te przyciągają uczestników z całego świata, a ich organizacją zajmuje się Polskie Bractwo Kopaczy Złota z siedzibą w Złotorzy. To właśnie dzięki takim inicjatywom tradycje związane z poszukiwaniem złota – przekazywane z pokolenia na pokolenie – nadal są obecne w kulturze regionu i stanowią cenny element niematerialnego dziedzictwa miasta.

Wigilia w Rynku – legenda siedmiu mieszczan

Jedną z najważniejszych opowieści należących do niematerialnego dziedzictwa Złotorzy jest legenda o siedmiu ocalałych mieszczanach. Według przekazu, w 1553 roku miasto dotknęła tragiczna epidemia dżumy, która niemal całkowicie wyłudniła Złotorję. Przetrwały jedynie siedmiu mieszkańców. W wigilijny wieczór spotkali się oni przy miejskiej studni na rynku, a pogrążeni w żałobie i poczuciu straty zaczęli wspólnie śpiewać kolędy. Ten gest – symbol jedności, nadziei i trwania wspólnoty, mimo dramatycznych okoliczności, – stał się jednym z fundamentów lokalnej pamięci.

Współcześnie legendę tę upamiętnia siedem lip rosnących wokół fontanny w sercu rynku. Drzewa te pełnią rolę żywego symbolu dawnych wydarzeń i stanowią element tożsamości miasta, przypominając mieszkańcom i odwiedzającym o sile tradycji, wspólnoty i przekazów, które kształtują niematerialne dziedzictwo Złotorzy.

Piękno przyrody w krajobrazie miejskim

Rezerваты, pomniki przyrody, cenne siedliska

W Złotorzy rośnie 8 pomnikowych drzew: 3 dęby szypułkowe, 2 buki pospolite, platan klonolistny, dąb czerwony i cis pospolity. Przy każdym pomniku przyrody stoi duża tablica z opisem gatunku oraz informacją na temat wysokości, obwodu i wieku drzewa. Wszystkie połączone są Szlakiem Złotorzyjskich Pomników Przyrody, którego początek znajduje się przy kościele Narodzenia Najświętszej Maryi Panny.

Turystyka

Miasto Złotorja przyciąga turystów zarówno swoją historią, jak i bliskością niezwykłych form geologicznych Geoparku Kraina Wygasłych Wulkanów. Miasto łączy w sobie bogatą historię, ciekawe atrakcje turystyczne i wyjątkowe walory przyrodnicze. To świetne miejsce dla miłośników historii, geologii i spokojnego wypoczynku wśród górskich krajobrazów.

Lokalne wydarzenia

Co roku odbywają się tu ciekawe wydarzenia, m.in. **Międzynarodowe Mistrzostwa w Płukaniu Złota**, które przyciągają uczestników z całego świata. Zawody te odbywają się od 1994 roku, a organizowane są przez Polskie Bractwo Kopaczy Złota wraz z Urzędem Miejskim w Złotorzy. To nie tylko zawody, ale też lekcja historii i kultury regionu. Każdego roku na Złotą Arenę nad Zalewem Złotorzyjskim przybywają setki zawodników z całego świata, by zmierzyć się w różnych kategoriach – od amatorów po profesjonalistów.

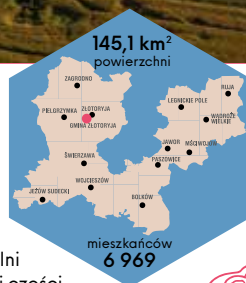

Międzynarodowe Mistrzostwa w Płukaniu Złota

! Kopalnia Złota „Aurelia” stanowi wyjątkowe miejsce, gdzie historia i geologia spotykają się w fascynujący sposób. Dawne wyrobiska udostępnione są dla turystów, którzy mogą poczuć klimat dawnych poszukiwań złota – to właśnie złota przyciągało pierwszych osadników do tego regionu.

» Złotorja to miasto nowoczesne, z piękną historią, i dumny jestem z tego, że uczestniczyłem w tych pierwszych krokach, gdy przywracaliśmy znaczenie tego miasta, nie tylko gospodarcze, ale i kulturalne. Jestem dumny z tego, że jestem Złotorjaninem « – Mieszkaniec.

Gmina swoim obszarem otacza siedzibę powiatu i jednocześnie miasto Złotoryja. Gmina ma charakter rolniczo – przemysłowy. Dobre warunki dla rozwoju rolnictwa ma północna część gminy. W części południowej zlokalizowane są kopalnie bazaltu oraz obszar przemysłowy po byłej kopalni miedzi „Lena-2” w Wilkowie. Również w tej części gminy znajduje się spora część atrakcji turystycznych.

Na styku dwóch jednostek geologicznych

Przez obszar gminy Złotoryja biegnie fragment sudeckiego uskoku brzeźnego. Jest to strefa tektoniczna zwana w tym miejscu uskokiem Jerzmanic, wzdłuż której wypiętrzały się Sudety na południowym zachodzie. Powoduje to duże urozmaicenie w budowie geologicznej. Z jednej strony widoczne są w wielu miejscach młodsze skały np. kredowe piaskowce, a z drugiej stare skały metamorfiku kaczańskiego. Przemierzanie szlaków na terenie gminy daje możliwość dotknięcia starych sylurskich diabazów metamorfiku kaczańskiego, wapieni i margli cechsztynu oraz piaskowców i zlepieńców czerwonego spągowca – a wszystko za sprawą ruchów tektonicznych w zasięgu paru kroków (Leszczyna, przy drodze do Prusic). Imponująca wysokość piaskowcowych ścian w Jerzmanicach Zdroju daje wyobrażenie kredowego

Mocno wyeksploatowany komin wulkaniczny z najmłodszego okresu wulkanizmu – Wilcza Góra

zbiornika morskiego, w których odkładały się te kolejne warstwy piasku! A zejście na dno nieczynnego kamieniołomu na Wilczej Górze to zanurzenie się w kominie wulkanicznym potężnego wulkanu, który był aktywny 20 milionów lat temu. Dobrze widoczny cios termiczny pokazuje kierunki płynięcia potoków lawowych.

Krucze Skały w Jerzmanicach – Zdroju

W dolinie Kaczawy między miejscowościami Nowa Ziemia i Sępów znajduje się tzw. Złoty Las, zwany też Zakonnym Lasem. Jest to obszar eksploatacji złota ze złotoносnych utworów rzecznych Kaczawy, które prowadzone były w tym miejscu od średniowiecza. Prawdopodobnie wówczas usunięto znaczną część nadkładu luźnych utworów wieku czwartorzędowego (lodowcowych i eolicznych), aby dostać się do starych żwirów Kaczawy, tworzących wysokie terasy ponad współczesnym dnem doliny. Eksploatacja była kilkakrotnie wznowiana w wiekach późniejszych, po raz ostatni w latach 20. XX w. Prace prowadzone były odkrywkowo, względnie przy wykorzystaniu płytkich szybków i sztolni.

Ślady siedemnastu wieków!

Zabytki architektury

Prusice – Kościół Św. Jadwigi z XIII w. Prezbiterium jest proste, dobudówki od strony południowej są późniejsze i pochodzą z XVI oraz XVII wieku. Budowla zawiera elementy wczesnogotyckie, np. portal w południowej kruchcie, ale dekoracja i inne elementy wskazują o przynależności do stylu romańskiego. Zewnętrzna ścianę kruchty zdobi skromniejszy portal gotycki. Interesujące, oryginalne i rzadko spotykane są przypory przy ścianie prezbiterium. Ślady renesansu, poza przybudówkami, to kamienne nagrobki w kruchcie południowej, przedstawiające

Kościół w Rokitnicy

4 postacie rodziny rycerskiej: Jakuba i Urszulę z Prusic oraz dwóch nieznanymi rycerzy z Czerwonego Kościoła. Wnętrze kościoła jest skromne. Uwagę zwraca rokokowy ołtarz w prezbiterium z delikatną snerską dekoracją. W budynku zabytkowego mauzoleum przy kościele funkcjonuje Regionalna Izba Pamięci, w której lokalna społeczność gromadzi swoje pamiątki oraz przedmioty użytkowe życia codziennego.

Ruiny zamku piastowskiego w Rokitnicy z XI w. W średniowieczu otaczały go kamienne mury i podwójne fosy (od wschodu), o głębokości ok. 4m. Zachowała się ściana prawdopodobnie kaplicy zamkowej, datowana na przełom XIII i XIV w. We fragmencie muru widoczne otwory po belkach, podtrzymujących niegdyś emporę kapliczną. W 1428 r. zamek mieli częściowo zniszczyć husyci, a w 1451 r. zrujnowali go mieszczanie wrocławscy i świdniccy, którzy w ten sposób rozprawili się z rycerzami-rozbójnikami. Na zabytku znajduje się od 1970 r.

Mauzoleum w Prusicach

! W gminie Złotoryja znajduje się kilka tras wspinaczkowych. Są to Wilcza Skała między Jerzmanicami-Zdrój a Nową Ziemią (trasy łatwiejsze), Diabłak niedaleko Wilkowa – skała bazaltowa o wysokości ponad 18 metrów, z 10 drogami wspinaczkowymi (trudności V-VI.3), w tym wspinaczką w pionach i przewieszaniach. Sektor wspinaczkowy „Złoty Las” w dawnym kamieniołomie, w Nowej Ziemi z dwoma mniejszymi skałami i 6 drogami (trudności V-VI.4) oraz Krucze Skały w Jerzmanicach Zdroju – piaskowcowa ściana o wysokości do 25 metrów, z długimi rysami skalnymi (szczelinami ciosowymi).

pamiętnikowa tablica ku czci Piastów śląskich. Wedle legendy, w poświęconej północy odsłania się w ruinach zamczyska tajemnicze okienko. Ujrzeć można wówczas ukaranego kłątwią mnicha, który od wieków liczy złote monety. Kto w pojedynkę znajdzie się w tym miejscu, stanie się posiadaczem olbrzymiego skarbu.

Dziedzictwo niematerialne (legendy, tradycje)

Wilcza Góra, nazywana także Wilczakiem, jest miejscem, wokół którego narosło wiele legend i opowieści. Jedną z nich mówi o tym, że w dawnych czasach na stokach góry miała miejsce wielka bitwa pomiędzy mieszkańcami okolicznych wiosek a watahą wilków, która terrorizowała okolicę. Wilki, prowadzone przez ogromnego, czarnego wilka-alfa, były wyjątkowo zuchwałe i odważne, nie tylko polowały na zwierzęta gospodarskie, ale także atakowały ludzi. Mieszkańcy postanowili położyć kres temu zagrożeniu. Zorganizowano wielką obławę, podczas której wilki zostały zepchnięte na szczyt góry. Tam miała rozegrać się ostatnia, dramatyczna bitwa, w której wilki zostały pokonane, a sam wilk-alfa zginął na szczycie góry.

Dolina Drążnicy

» Żyjemy blisko natury, mamy gdzie spędzać wolny czas, a jak nam tęskno do miasta to mamy rzut beretem! Idealne miejsce do życia! Nic nam więcej nie trzeba! <<

Wapień i dolomity cechsztyńskie (perm) w okolicach Leszczyny

Czas zaklęty w kamieniach

Rezerwat, pomniki przyrody, cenne siedliska

Rezerwat Wilcza Góra został utworzony dla ochrony oryginalnego układu słupów bazaltowych przypominających płatki róży. Kamieniołom, który eksploatował bazalt z komina wulkanu trzęsącego okolicą zaledwie 17 mln lat temu, odsonił niezwyklej urody skały. To wyniosłe wzgórze (367m) kryje w sobie nie tylko wartości geologiczne, ale również cenne rośliny ciepłolubne.

W miejscowości Leszczyna znajdują się dwa pomniki przyrody nieożywionej „Ciche Szczęście” i „Wapień Niecki Leszczyny”.

Pierwszy z nich to obiekt o unikalnym znaczeniu naukowym, dydaktycznym i dokumentalnym. Jest to odsłonięcie osadowych skał miedzionośnych cechsztynu (górnym perm) w nieczynnej kopalni odkrywkowo – głębinowej.

Drugi to interesujące odsłonięcie wapieni i dolomitów o długości 120m i wysokości do 8m w sąsiedztwie zabytkowych bliźniaczych pieców wapienniczych.

Trasy turystyczne i rowerowe

- **Szlak Polskiej Miedzi** (znaki niebieskie) Złotoryja – Rokitnica – Rzymówka – Krotoszyce – Wilczyce – Legnica. Długość szlaku 26 km. Prowadzi on Dolinę Kaczawy, od Rzymówki z pięknymi widokami na Dolinę Kaczawy i Równinę Jawora.
- **Fragment Szlaku Brzeźnego** (znaki czerwone) Złotoryja – Leszczyna – Stanisławów – Górzec – Jerzyków – Myślubórz – Grobla – Kwietniki – Świny – Bolków. Długość szlaku 40 km. Wiedzie on krawędzią Sudetów związaną z uskokiem brzeźnym sudeckim, przez liczne wzgórza zbudowane z bazaltów. Po drodze mijamy skały z różnych okresów geologicznych, Park Krajobrazowy „Chętny”. Liczne atrakcje turystyczne, m.in. stare piece hutnicze w Leszczynie.
- **Szlak Spacerowy** (znaki zielone) Złotoryja – Dolina Kaczawy – Dolina Drążnicy – Wilcza Góra – Wilków – Leszczyna – Prusice – Rokitnica. Długość szlaku 19 km. Biegnie malowniczą Doliną Kaczawy, Doliną Drążnicy z wyjątkowymi formami wyrzeźbionymi przez wodę w piaskowcu: Wilczej Jamy, Niedźwiedziej Jamy i Skalnego Wodospadu, dalej u podnóża rezerwatu geologicznego „Wilcza Góra”. Po drodze mijamy stare piece hutnicze, tereny dawnego ośrodka górnictwa miedzi i złota, ruiny zamku Henryka Brodatego w Rokitnicy (tutaj z rąk księcia Złotoryja otrzymała prawa miejskie w 1211 r.).

Spis treści

Światowe Geoparki UNESCO	1
Światowy Geopark UNESCO Kraina Wygasłych Wulkanów	2
Centrum Nauk o Ziemi Sudecka Zagroda Edukacyjna	2
Centrum Produktu Lokalnego „LAWA” – Lokalne Atrakcje W Akcji	3
Gmina Bolków	4
Miasto Jawor	8
Gmina Jeżów Sudecki	12
Gmina Legnickie Pole	16
Gmina Mściwojów	20
Gmina Paszowice	24
Gmina Pielgrzymka	28
Gmina Ruja	32
Gmina Świerzawa	36
Gmina Wądroże Wielkie	40
Gmina Wojcieszów	44
Gmina Zagrodno	48
Miasto Złotoryja	52
Gmina Złotoryja	56